

การศึกษานโยบายงานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4



เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา

สิงหาคม 2544

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยทักษิณ

คณะกรรมการควบคุม และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.โสภาค วิริโยธิน)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ ไชยศร)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.โสภาค วิริโยธิน)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ ไชยศร)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร.อาคม วัดไธสง)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร.วีระชัย เสมากักดี)

มหาวิทยาลัยทักษิณ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยทักษิณ

.....อธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์)

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำอย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.โสภาค วิริโยธิน ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ ไชยศรี กรรมการ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณ อาจารย์อนันต์ ประศาสน์กุล อาจารย์ ดร.อาคม วัดไธสง อาจารย์ ดร.วีระชัย เสมามักดี อาจารย์ ดร.พรทิพย์ เสมามักดี รองศาสตราจารย์ ดร.ชिरวัฒน์ นิจนตร อาจารย์สุคนธ์ วิเชียรรัตน์ รองศาสตราจารย์มะโน คำบำรุง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ เจียบประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศึกษาสิทธิ์ มณีพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวรา สุวรรณพิมล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ศศิธร นันทิยานนท์ ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ แนวคิด วิธีการตามกระบวนการวิจัย จนทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณ คุณบุญส่ง คูวารากุล ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ คุณทิพวรรณ มาแสง หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่ได้ช่วยเหลือ แนะนำ ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ตลอดจนผู้บริหารสถาน ศึกษาศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ทุกท่าน ที่ได้ สนับสนุนและกรุณาให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามส่งกลับคืนตามกำหนด

ขอขอบคุณ คุณวรินทร์ วิรุณพันธ์ และคุณสถาพร วงษ์ไพศาล ที่เอื้อเฟื้อสถานที่พัก ตลอดจนการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ขอขอบคุณ คุณเกรียงศักดิ์ จินาพงศ์ ที่เอื้อเฟื้ออุปกรณ์และ สถานที่ในการจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณ คุณนรลักษณ์ จันทร์เกิด ที่ให้บริการด้านยาน พาหนะในการตรวจสอบความถูกต้องวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณ คุณลลิตทิพย์ ศุภพฤษ์ ที่ให้ คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณอย่างยิ่งสำหรับคุณนพรัตน์ จริยะเลอพงษ์ ที่ได้ให้ความร่วมมือในการจัดทำรูปแบบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จด้วยดี

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณ อาจารย์เพ็ญจันทร์ เพชรภู ที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจ อย่างดียิ่ง จนบรรลุผลสำเร็จในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกัตถุญตาแด่ บิดา มารดา และครูอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

โกเมนทร์ เพชรภู

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	บทนำ 1
	ภูมิหลัง 1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า 4
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า 4
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า 4
	สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า 6
	นิยามศัพท์เฉพาะ 6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 8
	บทบาทหน้าที่ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ ในเขตการศึกษา 4 10
	การวางแผนงาน 11
	การจัดอาคารสถานที่ 15
	การพัฒนาบุคลากร 16
	การจัดหาสื่อการศึกษา 17
	การจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง 18
	การจัดบริการ 19
	ประเภทของสื่อทัศนศึกษา 20
	ความสำคัญและความจำเป็นของสื่อทัศนศึกษาต่อการเรียนการสอน 21
	การบริการสื่อการศึกษาของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และกิ่งอำเภอ 24
	สื่อสิ่งพิมพ์ 25
	การใช้ภาษาในการเขียนสื่อสิ่งพิมพ์ 27
	การใช้ภาพประกอบสื่อสิ่งพิมพ์ 27
	สื่อผสมในรูปแบบชุดวิชา 30
	รายการวิทยุ 31

บทที่	หน้า
รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา	32
สื่อพื้นบ้าน	33
งานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อ	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อและสิ่งพิมพ์	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนาในประเทศ	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนาในต่างประเทศ	40
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	42
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	42
วิธีสร้างเครื่องมือ	43
วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล	44
การจัดกระทำข้อมูล	45
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	46
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	48
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	60
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	60
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	60
การวิเคราะห์ข้อมูล	61
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
อภิปรายผล	63
ข้อเสนอแนะ	69
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป	69

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	78
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์	79
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม	86
บทคัดย่อ	99
ประวัติย่อของผู้วิจัย	105



บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	42
2 ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถาม	49
3 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 จำแนกตามตัวแปร ประสบการณ์ของบุคลากร และตำแหน่งของบุคลากร	50
4 ระดับปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4	51
5 ระดับปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ตามตัวแปรประสบการณ์ ..	52
6 ระดับปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ตามตัวแปรตำแหน่งของ บุคลากร	53
7 ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากร ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ตามตัวแปรประสบการณ์	54
8 ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากร ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ตามตัวแปรตำแหน่งของบุคลากร	55
9 ความถี่ของข้อเสนอแนะในการปรับปรุงปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษา ของบุคลากรศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4	56

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนามนุษย์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา รวมทั้งพัฒนาศักยภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม มีความเชื่อมั่นในตนเองและดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาเป็นกระบวนการซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อสนองความต้องการผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง และปรับตัวให้เข้ากับความเจริญก้าวหน้าในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตามเป้าหมายของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) มีวัตถุประสงค์เป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ ซึ่งเน้นให้ทุกคนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพอย่างเต็มที่ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและทักษะฝีมือ เพื่อให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีสุขภาพพลานามัยที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะช่วยให้การพัฒนาประเทศมีความสมดุลและยั่งยืนบนพื้นฐานของความเป็นไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 3 - 4)

นอกจากนั้น ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาคนว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งในทางบวกและแง่ลบต่อสังคมไทย เพื่อให้สังคมโดยก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง และสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้อย่างมีศักดิ์ศรีบนพื้นฐานแห่งความเป็นไทย จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาคน เพื่อให้สามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต วิสัยทัศน์ของการพัฒนาการศึกษาหรือการศึกษาไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จึงมุ่งหวังที่จะพัฒนาคนทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ และสังคม ให้มีความสมดุลทั้งในระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม โดยเน้นให้คนไทยมีคุณลักษณะมองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี มีวินัยในตนเอง ยึดมั่นในคุณธรรม และจริยธรรม รู้คุณค่าและเอกลักษณ์ของคนไทย มีความรู้ ความสามารถและทักษะที่จะเป็นต่อการ

ดำรงชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถเพิ่มพูนทักษะ ความสามารถ เฉพาะทาง รวมทั้งการเพิ่มพูนสุนทรียภาพ จะต้องพัฒนาระบบการศึกษาให้มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพ โดยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนชุมชน สังคมและ ประเทศชาติ สอดคล้องกับความเป็นจริงในวิถีชีวิตของสังคม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและคุณค่า ในสังคมไทย เป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีรูปแบบการศึกษาที่ให้ทางออกและทางเลือกที่ดีแก่ทุกคน เพื่อ สสนองความต้องการ ความสามารถและความถนัด ตลอดจนข้อจำกัดและคุณลักษณะที่แตกต่าง ของบุคคล โดยการระดมสรรพกำลังทุกส่วนในสังคมทั้งจากครอบครัว ชุมชน รัฐ เอกชน องค์กร เอกชนและสื่อมวลชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ อัน จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยส่วน รวมด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 4 - 6)

ในเดือนตุลาคม 2540 ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมาตรา 84 ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชน จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับ ปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (เสรี สุวรรณภานนท์. ม.ป.ป. : 16) รัฐบาลไทยโดยความเห็นชอบจากรัฐสภาได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เมื่อเดือนสิงหาคม 2542 ซึ่งในหมวด 1 มาตรา 6 ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายและหลัก การของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมี จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กรมการศึกษานอก โรงเรียน. ม.ป.ป. : 5) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) และแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544) ด้วย

นอกจากนั้นในหมวด 4 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษามาตรา 22 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และในมาตรา 24 (3), (5) และ (6) ได้กำหนดให้จัด กิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติการให้ทำได้ทำเป็น รักการอ่านและ เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการ เรียนการสอนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ จัดการเรียน

รู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ในหมวด 9 มาตรา 64 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเร่งพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิตโดยเสรีอย่างเป็นธรรม (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. ม.ป.ป. : 12 – 14 และ 33)

อาจกล่าวได้ว่า แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่างก็ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศ โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ตามความพร้อมและความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งจะทำได้สำเร็จดำรงชีวิตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้อย่างรวดเร็วในปัจจุบันได้อย่างมีความสุข หลักการที่สำคัญในการจัดการศึกษาหรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดังกล่าว คือ การจัดการศึกษาตลอดชีวิตโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดบริการการศึกษาให้แก่ประชาชนในชุมชน นับเป็นนโยบายสำคัญของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่ต้องการให้กลุ่มเป้าหมายตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน โดยยึดหลักการว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยการจัดบริการการศึกษา จึงมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (หมวด 4 มาตรา 22 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

จากหลักการดังกล่าว ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ จึงได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้สื่อการศึกษาเป็นกลไกหนึ่งของการให้บริการศึกษาคครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนจะมีโอกาสได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตน สื่อการศึกษาจะเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติให้แก่ผู้เรียน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2538 : 5) ผู้เรียนสามารถจะศึกษาได้จากสื่อที่หลากหลาย ตามอัตราความสามารถของตนเองอย่างเหมาะสมกับโอกาสและความต้องการของผู้เรียนเอง (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่นๆ. 2531 : 105)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ในฐานะที่ผู้วิจัยเกี่ยวข้องกับงานบริการสื่อโดยตรง จึงมีความต้องการที่จะศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริการสื่อการศึกษา ของบุคลากรการศึกษานอกโรงเรียนโดยตรง เพื่อที่ทราบว่ามีปัญหามากน้อยเพียงใด บุคลากรที่มีประสบการณ์และ

ตำแหน่งต่างกัน มีปัญหาต่างกันหรือไม่ มีข้อเสนอแนะใดบ้างที่จะทำให้การปรับปรุงสื่อการเรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะมีประโยชน์ในการปรับปรุงการบริการสื่อให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อทราบระดับปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาทางการบริการสื่อศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ จำแนกตามประสบการณ์ และตำแหน่งของบุคลากร
3. เพื่อประมวลข้อเสนอแนะของบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ในการปรับปรุงงานบริการสื่อ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะมีประโยชน์สำหรับผู้บริหารศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ บุคลากรการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา วางแผนการพัฒนารูปแบบงานบริการสื่อการศึกษาสู่ชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและผู้ใช้สื่อจากศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตของเนื้อหา
การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัญหาทางการบริการสื่อของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ถือว่าทุกศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอได้รับทราบรูปแบบงานบริการสื่อตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดเกณฑ์ให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนปฏิบัติในหกด้าน คือ การวางแผนงาน การจัดหาอาคารสถานที่ การพัฒนาบุคลากร การจัดหาอุปกรณ์วัสดุทัศนศึกษา การจัดระบบดูแลรักษาซ่อมบำรุง และการจัดบริการ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นบุคลากรของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 จำนวน 34 แห่ง จำนวน 326 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 จำนวนศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน 34 แห่ง ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608) ได้กลุ่มตัวอย่าง 175 คน และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ตามประสบการณ์และตำแหน่ง การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) โดยวิธีจับฉลาก

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น คือ สถานภาพของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ แบ่งออกเป็นดังนี้

3.1.1 ประสบการณ์ของบุคลากร จำแนกเป็น

3.1.1.1 ต่ำกว่า 5 ปี

3.1.1.2 ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

3.1.2 ตำแหน่งของบุคลากร

3.1.2.1 ข้าราชการ

3.1.2.2 ลูกจ้าง

3.2 ตัวแปรตาม คือ ปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 จำแนกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

3.2.1 การวางแผนงาน

3.2.2 การจัดอาคารสถานที่

3.2.3 การพัฒนาบุคลากร

3.2.4 การจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง

3.2.5 การจัดหาสื่อการศึกษา

3.2.6 การจัดบริการ

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. บุคลากรของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ ที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน มีปัญหางานบริการสื่อการศึกษาแตกต่างกัน
2. บุคลากรของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ ในเขตการศึกษา 4 ที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีปัญหางานบริการสื่อการศึกษาแตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัญหาในการบริการสื่อการศึกษา หมายถึง สภาพที่ขัดข้องเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานบริการสื่อเกี่ยวกับระบบการบริการสื่อการศึกษา จำนวนหกด้าน คือ การวางแผนงาน การจัดหาอาคารสถานที่ การพัฒนาบุคลากร การจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง การจัดหาสื่อการศึกษา และการจัดบริการ
2. บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ หมายถึง ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ครูอาสา เจ้าหน้าที่พัสดุ ที่เป็นข้าราชการและลูกจ้างประจำศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอรวมทั้งกิ่งอำเภอด้วย ในเขตการศึกษา 4 จำนวน 34 แห่ง
3. ข้าราชการ หมายถึง ตำแหน่งของบุคลากรประจำศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอในเขตการศึกษา 4 ที่รับเงินเดือนประจำจากราชการหมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ
4. ลูกจ้าง หมายถึง ตำแหน่งของบุคลากรประจำศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ ที่รับเงินเดือนตอบแทนรายเดือน หมวดค่าจ้าง
5. ประสบการณ์ หมายถึง ระยะเวลาเป็นปีที่บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เริ่มปฏิบัติงานประจำ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน
6. เขตการศึกษา 4 หมายถึง พื้นที่ในการจัดการศึกษาประกอบด้วยจังหวัดห้าจังหวัด คือ ระนอง พังงา กระบี่ ภูเก็ต และตรัง
7. การวางแผน หมายถึง กระบวนการซึ่งบุคคลหรือองค์กรทำการตัดสินใจล่วงหน้าเกี่ยวกับงานบางอย่างที่จะกระทำในอนาคต
8. การจัดหาอาคารสถานที่ หมายถึง ศูนย์หรือหน่วยบริการที่ให้บริการเป็นส่วนกลางเกี่ยวกับอุปกรณ์และวัสดุทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการให้บริการ

9. งานพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคล โดยเริ่มตั้งแต่การได้มา การบำรุงรักษา การให้ประโยชน์ โดยมีวัตถุประสงค์

10. การจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง หมายถึง การพิจารณาการใช้และประวัติของสารสนเทศศึกษาเพื่อสะดวกต่อการวางแผนการบำรุงรักษา

11. การจัดหาสื่อการศึกษา หมายถึง จำนวนสารสนเทศศึกษาและเครื่องมือเทคโนโลยีการศึกษาต่าง ๆ ที่ควรจัดหาเพื่อรวบรวมไว้บริการในโรงเรียน

12. การจัดบริการ หมายถึง การให้ความสะดวกต่าง ๆ เกี่ยวกับสารสนเทศอุปกรณ์ และเทคโนโลยีทางการศึกษา และการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่บุคคลอื่น



บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลังจากที่ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ก็เป็นที่ประจักษ์แจ้งชัดว่า ได้มีผู้ให้คำนิยาม “การบริหาร” ต่าง ๆ กันมาก พอ ๆ กับจำนวนผู้เชี่ยวชาญบริหารทีเดียว แต่ในท่ามกลางความแตกต่างของคำนิยามเหล่านี้ มีสิ่งหนึ่งที่นักเขียนทุกคนเห็นพ้องต้องกันคือ ผู้บริหารมีความสนใจในความสำเร็จตามเป้าหมายหรือตามวัตถุประสงค์ขององค์การ

ไซมอน (Simon. 1966) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ (administration is the art of “getting things down”) หมายความว่า ผู้บริหารไม่ใช่ผู้ปฏิบัติ แต่ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานจนเป็นผลสำเร็จตรงตามจุดหมายขององค์การ หรือตรงตามจุดหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว

ในหนังสือ Administrative Behavior ของ Simon ซึ่งตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ.1945 และได้รับรางวัลโนเบล ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ประจำปี ค.ศ.1978 ในฐานะเป็นหนังสือดีเด่นทางการบริหาร ให้แนวคิดทางบริหารไว้ว่า แม้กิจกรรมปฏิบัติจริงจะรวมทั้งการตัดสินใจ (deciding) และการกระทำ (doing) แต่ไม่จำเป็นต้องยอมรับว่าทฤษฎีการบริหารควรจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงาน กระบวนการตัดสินใจไม่ได้สิ้นสุดลงเมื่อกระบวนการทำงานเสร็จสิ้นลงตามเป้าหมาย เมื่อการบริหารเป็นกระบวนการตัดสินใจ ฉะนั้น ทฤษฎีการบริหารจะต้องรวมหลักการขององค์การที่จะให้หลักประกันของการตัดสินใจที่ถูกต้อง นั่นคือ จะต้องรวมหลักการที่จะให้หลักประกันของการทำงานที่มีประสิทธิผล

กริฟฟิธส์ (Griffiths. 1959) ได้ให้คำนิยามของการบริหารไว้ว่า การบริหาร เป็นการตัดสินใจ (administration as decision-making) ซึ่งมีสาระสำคัญ 2 ประการ คือ

1. การบริหารเป็นแบบทั่วไปของพฤติกรรมที่พบเห็นในองค์การมนุษย์ทุกองค์การ
2. การบริหารเป็นกระบวนการของการสั่งการและควบคุมชีวิตในองค์การสังคม

เกตเซลส์ และ กูบา (Getzels and Guba. 1957 : 423 - 441) ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร คือ กระบวนการทางสังคม ซึ่งสามารถมองได้ 3 ทาง คือ

1. ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ตามขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

2. ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบ และ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

3. ทางปฏิบัติการ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์ หรือร่วมทำปฏิกิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

เซอร์จิโอวันนี (Sergiovanni. 1967 : 66 - 82) ให้คำจำกัดความการบริหารไว้ว่า การบริหารโดยทั่วไปแล้ว คือกระบวนการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น และ/หรือโดยผู้อื่นเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า Sergiovanni มีความเห็นไม่ตรงกับ Simon ในหลักการสำคัญของการบริหาร Sergiovanni เน้นว่า การบริหารเป็นเรื่องของการปฏิบัติงานอย่างหนึ่ง ในขณะที่ Simon เน้นที่การตัดสินใจของผู้บริหาร

บาร์นาร์ด (Barnard. 1940 : 295 - 308) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานภายในองค์การซึ่งเป็นระบบของการร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

เฮอร์เช และ แบลนชาร์ด (Hersey and Blanchard. 1982) ให้คำนิยามการบริหารไว้ดังนี้ การบริหาร หมายถึง การทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่นและกลุ่ม และ/หรือการทำงานโดยอาศัยบุคคลอื่นและกลุ่ม เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์การ

จะสังเกตเห็นได้ว่า คำนิยามนี้ไม่ได้พูดถึงองค์การธุรกิจหรือองค์การอุตสาหกรรมแต่ประการใด คำจำกัดความของการบริหารจึงประยุกต์ใช้ได้กับองค์การทุกองค์การ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจการค้า สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล องค์การทางการเมือง หรือแม้แต่ครอบครัวก็ประยุกต์ใช้ได้เช่นเดียวกัน การบริหารจะประสบความสำเร็จได้นั้น องค์การจำเป็นต้องมีคณะบริหารที่มีทักษะด้านการติดต่อสัมพันธ์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ขององค์การโดยอาศัยภาวะผู้นำนั้น คือการบริหารนั่นเอง

จากคำจำกัดความข้างต้น สรุปสาระสำคัญของการบริหารได้ดังนี้

1. การบริหารเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง
2. เป็นกระบวนการทางสังคม
3. เป็นการตัดสินใจสั่งการ
4. เป็นการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
5. เป็นการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

ความหมายของการบริหารที่แท้จริงในทัศนะของผู้เขียนนั้น หมายถึง การแก้ปัญหาให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ลักษณะของการแก้ปัญหาอาจดำเนินไปในรูปของการตัดสินใจ และ/หรือ การปฏิบัติงานก็ได้ทั้งสองประการ

จากมโนทัศน์นี้ การบริหาร จึงหมายถึง การแก้ปัญหขององค์การให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และนักบริหารก็คือนักแก้ปัญหาขององค์การ องค์การแต่ละองค์การต่างก็มีปัญหาทั้งในด้านงาน ด้านงบประมาณ ด้านเวลา และด้านคน ซึ่งรวมถึงปัญหาสุขภาพทางร่างกายและทางจิตใจด้วย องค์การจึงมีเรื่องเกี่ยวข้องกับการบริหารงาน บริหารคน บริหารเงิน บริหารเวลา บริหารร่างกาย และบริหารจิตใจเป็นประจำ ถ้านักบริหารบุคคลใดสามารถบริหารสิ่งเหล่านี้ได้สำเร็จตามเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ ก็นับได้ว่าบุคคลนั้นเป็นนักบริหารที่มีความสามารถอย่างแท้จริง

ปัจจุบัน เมื่อกล่าวถึงคำว่า การบริหาร มักจะนึกถึงการบริหารราชการ หรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งเราแปลงจากคำศัพท์ Administration ส่วนการบริหารธุรกิจเอกชน หรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้นั้น เราใช้คำว่า การจัดการ ซึ่งแปลงจากคำศัพท์ Management อย่างไรก็ตาม คำว่า Administration และ Management ใช้แทนกันได้ หมายถึง การบริหารเช่นเดียวกัน

บทบาทหน้าที่ของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ ในเขตการศึกษา 4

บุคลากรทางการศึกษาต้องปฏิบัติตามการบริการ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. ช่วยค้นหาหรือชี้ให้ทราบถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้น หรือช่วยชี้ให้เห็นถึงโอกาสต่าง ๆ ที่อาจมีขึ้น
2. ช่วยปรับปรุงและยกระดับคุณภาพกระบวนการตัดสินใจภายในองค์การให้ดีขึ้น
3. ช่วยในการปรับทิศทางอนาคตขององค์การ ตลอดจนค่านิยม และวัตถุประสงค์ขององค์การให้ชัดเจนเสมอ
4. ช่วยให้แก่แต่ละบุคคล หรือองค์การสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม
5. ช่วยเหลือผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอให้สามารถมั่นใจที่จะนำองค์การให้อยู่รอดได้

การวางแผนงาน

การวางแผนงาน หมายถึง กระบวนการซึ่งบุคคลหรือองค์กรทำการตัดสินใจไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับงานบางอย่างที่จะกระทำในอนาคต (ธงชัย สันติวงษ์. 2528 : 2) การวางแผนงานการบริหารงานโสตทัศนศึกษาจะต้องประกอบด้วยกิจกรรมการจัดดำเนินการด้านการวางแผนการจัดองค์กร การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวก นิเทศ กำกับและการควบคุม (ไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2533 : 13) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนเป็นการเตรียมหรือเลือกแนวทางและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษาในระบบโรงเรียน การวางแผนถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการ และเป็นกระบวนการที่ใช้กับทุกองค์ประกอบของการจัดการ ซึ่ง ธงชัย สันติวงษ์ (2528 : 2) ได้กล่าวถึงคุณประโยชน์ที่ได้จากการวางแผนไว้ ดังนี้

1. ช่วยค้นหาหรือชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นหรือช่วยชี้ให้เห็นถึงโอกาสต่าง ๆ ที่อาจมีขึ้น
2. ช่วยปรับปรุงและยกระดับคุณภาพกระบวนการตัดสินใจภายในองค์กรให้ดีขึ้น
3. ช่วยในการปรับทิศทางอนาคตขององค์กรตลอดจนค่านิยมและวัตถุประสงค์ขององค์กรให้ชัดเจนเสมอ
4. ช่วยให้แต่ละบุคคลหรือองค์กรสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม
5. ช่วยเหลือผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/กิ่งอำเภอ ให้สามารถมั่นใจที่จะนำองค์กรให้อยู่รอดได้

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533 : 28) ได้กล่าวถึงสภาพปัจจุบันของการจัดระบบสื่อการเรียนการสอนระดับต่าง ๆ ด้วยการดำเนินการดังนี้

1. การวิเคราะห์และพิจารณาตัดสินใจ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการจัดระบบสื่อการเรียนการสอนระดับต่าง ๆ ด้วยการดำเนินการ ดังนี้
 - 1.1 ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัด ตลอดจนผลกระทบของการจัดระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษาที่มีต่อภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา
 - 1.2 ศึกษาความต้องการของผู้ใช้
 - 1.3 ศึกษาเปรียบเทียบระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษากับ
 - 1.3.1 เกณฑ์มาตรฐานการจจัดระบบงานสื่อการศึกษา
 - 1.3.2 ความจำเป็นบังคับจากภายในและภายนอกสถาบัน

1.3.3 ข้อมูลจากการวัดความต้องการ

1.3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับความคุ้มค่าประโยชน์

2. ออกแบบวางแผนงานต่าง ๆ พร้อมกับจุดมุ่งหมายสำหรับการจัดระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษาตามข้อมูล

3. เลือกแผนงานที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดมาเพื่อพิจารณาดำเนินการ

4. เสนอแผนงานต่อหน่วยเหนือ (ถ้ามี) เพื่อพิจารณาเห็นชอบ

5. ดำเนินการตามแผนการจัดองค์กร เป็นการกำหนดและการจัดระบบงานที่จะปฏิบัติให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายด้วยการจัดอำนาจหน้าที่ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มงานต่าง ๆ ในโครงการสื่อ ถ้ามีการจัดรูปแบบขององค์กรดี บุคลากรในหน่วยงานจะทราบว่าใครต้องทำอะไรบ้าง และสัมพันธ์อย่างไร (ไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2533 : 32)

การจัดองค์กรสำหรับการจัดระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษาอาจจัดได้ 2 รูปแบบ คือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526 : 223)

1. แบบเอกเทศ เป็นการจัดให้มีหน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติการต่าง ๆ สำหรับด้านโสตทัศนศึกษาโดยเฉพาะ โดยมีสถานที่ บุคลากร วัสดุและเครื่องมือ ตลอดจนกิจกรรมและงบประมาณเป็นหน่วยงานเองทั้งหมด การจัดแบบนี้มีกระบวนการจัดได้ 3 ขั้นตอน ตามการพัฒนาของขนาดศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ

1.1 ขั้นการกระจายงานไว้ให้ครูแต่ละคนเก็บรักษาและรับผิดชอบเองเหมาะสมสำหรับเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ จะเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำทั่วไปในด้านการผลิต การใช้และการจัดหา

1.2 ขั้นการจัดระบบงานโสตทัศนศึกษาสำหรับหมวดวิชา เหมาะสำหรับศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน อำเภอ/กิ่งอำเภอ ที่เริ่มมีหมวดวิชาและห้องวิชา แต่ยังไม่มีเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา จึงมอบหมายจากผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ/กิ่งอำเภอ ให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตจัดหาและใช้โสตทัศนอุปกรณ์สำหรับหมวดวิชาที่ขาดแคลน

1.3 ขั้นจัดขึ้นเป็นศูนย์โสตทัศนศึกษาเป็นขั้นของการพัฒนาการจัดระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษาโดยเฉพาะ สามารถรวบรวมกิจกรรมอุปกรณ์และบุคลากรมาร่วมกันจัดให้เป็นกิจลักษณะและเป็นระบบที่ดีมีประสิทธิภาพในการบริการให้กว้างขวางขึ้น

2. แบบศูนย์รวมระหว่างโสตทัศนศึกษากับห้องสมุด โดยอาจเรียกว่า หน่วยวัสดุการศึกษา ศูนย์วัสดุการศึกษา นับเป็นกระบวนการจัดระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษาที่พัฒนาจากแบบข้างต้นดังกล่าว โดยศูนย์โสตทัศนศึกษาจะประกอบด้วยโสตทัศนอุปกรณ์ของงานโสต

ทัศนศึกษา กับวัสดุสิ่งพิมพ์ของห้องสมุด กิจกรรมและกิจกรรมของศูนย์วัสดุการศึกษาจึงมีลักษณะงานกว้างขวาง และต้องมีผู้รู้หรือผู้ชำนาญงานหลาย ๆ ด้าน ภายใต้ผู้บริหารงานที่สามารถอันอาจได้แก่ หัวหน้าศูนย์วัสดุการศึกษา

การจัดบุคลากร เป็นการกำหนดในเรื่องจำนวนบุคลากรในองค์กร การจัดบุคลากรเข้าสู่ระบบงานตามตำแหน่งหน้าที่ การจัดสวัสดิการ ขวัญกำลังใจและการพัฒนาบุคลากร (ไชยยศ เรื่องสุวรรณ. 2533 : 33) จำนวนบุคลากรในการจัดดำเนินงานจัดระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษา จะมากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับตัวการดังต่อไปนี้ (วนิดา จึงประสิทธิ์. 2532 : 16)

1. นโยบายการจัดศูนย์โสตทัศนศึกษา ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ชี้ประเภท และขอบเขตของงานบริการ
2. จำนวนผู้มาใช้บริการ
3. จำนวนวิชาที่เปิดสอน
4. ลักษณะของระบบงานบริการ
5. งบประมาณ

เกี่ยวกับจำนวนบุคลากรในศูนย์โสตทัศนศึกษาระดับโรงเรียน ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2533 : 71) ได้เสนอแนะจำนวนบุคลากรไว้ว่า โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 250 คนขึ้นไป ควรมีจำนวนบุคลากรเกี่ยวกับเรื่องโสตทัศนศึกษาทำงานแบบเต็มเวลาอย่างน้อย 1 คน และควรมีเพิ่มขึ้นทุก ๆ 250 คน ส่วนผู้ร่วมงานจะมีจำนวนมากน้อยเพียงใดจะขึ้นอยู่กับภารกิจของศูนย์บริการ การอำนวยความสะดวก กำกับเป็นกิจกรรมการชี้แนะ และนำบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร ดังนั้น การอำนวยความสะดวกกำกับจึงเป็นการจัดการภายในระหว่างหัวหน้าหรือผู้บริหารกับบุคลากรในหน่วยงาน (ไชยยศ เรื่องสุวรรณ. 2533 : 34) ซึ่งในการนิเทศผู้บริหารโรงเรียนควรยึดหลักปฏิบัติดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2533 : 293 – 294)

1. ต้องวางแผนงาน และดำเนินงานอย่างมีระเบียบแบบแผน หากมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ควรแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเสียก่อน
2. การประสานงานติดต่อใด ๆ เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ควรมีการติดต่อโดยตนเอง
3. ต้องทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้รับการนิเทศ โดยการศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ และเมื่อรู้แล้วต้องสามารถทำได้และแนะนำได้

4. ต้องสามารถทำให้บุคลากรที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องทราบวัตถุประสงค์ หน้าที่และขอบข่ายของการนิเทศให้ชัดเจน
5. ต้องใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ในการติดต่อ และให้การนิเทศยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเองกับทุกคน
6. การทำงานควรทำในรูปกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน
7. เป็นผู้ที่มีความรอบคอบ มีเหตุผล รู้จักคิดริเริ่มหาสิ่งที่จะนำประโยชน์มาให้แก่ผู้รับการนิเทศให้มากที่สุด
8. ต้องมีความจริงใจ และตั้งใจในการทำงานให้บรรลุผลตามความมุ่งหวังที่วางไว้
9. มีการประเมินผลการทำงานอยู่เสมอ ๆ และรู้จักหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงโดยพยายามชักนำให้ช่วยกันในรูปแบบการกลุ่ม
10. ต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการทำงานและการนิเทศเพื่อให้งานบรรลุผลตามต้องการ การควบคุม เป็นการทราบว่าจะไรกำลังเกิดขึ้นในองค์กร โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ ฟูลเมอร์ และแฟรงกลิน (ไชยยศ เรื่องสุวรรณ. 2533 : 34 ; อ้างอิงมาจาก Fulmer and Franklin. 1982 : 216 – 217) ได้เสนอแนะว่า การควบคุมงานที่ดีควรมีลักษณะสำคัญดังนี้
 1. จำต้องมีจุดมุ่งหมายในการควบคุมที่ชัดเจน
 2. จะต้องระบุกิจกรรมในการควบคุมอย่างเด่นชัด
 3. จะต้องสอดคล้องกับระบบการบริหารของหน่วยงาน
 4. จะต้องเป็นที่เข้าใจของผู้เกี่ยวข้องทุกคนทั้งผู้ควบคุมและผู้ปฏิบัติ
 5. จะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในเรื่องต่อไปนี้คือ
 - 5.1 การรายงานจะต้องชี้ให้เห็นสิ่งสำคัญ หรือเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน
 - 5.2 หากพบข้อบกพร่องหรือผิดพลาดอย่างไรให้รีบรายงานทันที
 - 5.3 หากสิ่งไหนที่ได้รับการแก้ไขและเป็นไปอย่างถูกต้องแล้วรายงานให้ทราบด้วย
 6. ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
 - 6.1 การดำเนินการจะต้องเป็นไปอย่างประหยัด
 - 6.2 คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นในระยะยาว
 - 6.3 มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติพอสมควร

สำหรับการควบคุมการดำเนินงานการจัดระบบบริหารงานไอศหัทศนศีกษานัน ไซยศ เรืองสุวรรณ (2533 : 34 – 36) ได้เสนอแนะไว้หลายวิธีดังนี้

1. งบประมาณ การใช้ระบบงบประมาณเพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมการดำเนินงาน เพราะการดำเนินงานต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้งบประมาณ
2. การทำแผนภูมิแสดงขั้นตอนการดำเนินงาน (Flow chart) เป็นวิธีหนึ่งที่ใช้ในการวางแผนงาน และใช้ในการควบคุมการดำเนินงาน เพราะแผนภูมิแสดงขั้นตอนการทำงานจะทำให้ทั้งผู้ให้และผู้ให้บริการได้ปฏิบัติขั้นตอนที่แสดงไว้ ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีระเบียบเรียบร้อยตามขั้นตอนและเวลาที่กำหนด
3. การทำรายงาน เป็นสิ่งจำเป็นในการปฏิบัติงานเฉพาะรายงานจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้ทราบผลของการดำเนินงาน
4. การประเมิน การประเมินเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งของการควบคุมความมุ่งหมายของการประเมิน ก็เพื่อสำรวจระดับความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย รวมทั้งเพื่อตรวจสอบประสิทธิผลและประสิทธิภาพของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกระบบไอศหัทศนศีกษา

สรุปได้ว่า การจัดระบบบริหารงานไอศหัทศนศีกษา เป็นการจัดการโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบดังกล่าว คือ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวกกำกับ และการควบคุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องเน้นในเรื่องเกี่ยวกับการวางแผนและการจัดองค์กร

การจัดอาคารสถานที่

อาคารสถานที่ หมายถึง ศูนย์หรือหน่วยบริการที่ให้บริการเป็นส่วนกลางเกี่ยวกับอุปกรณ์และไอศหัทศนอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการให้บริการและการใช้บริการไอศหัทศนศีกษาของโรงเรียน อันประกอบด้วยครู นักเรียน และบุคลากรอื่น ๆ ศูนย์ไอศหัทศนศีกษาคควรมีสถานที่ที่แน่นอนและเป็นแหล่งวิทยากรโดยแท้ อาคารสถานที่สำหรับให้บริการไอศหัทศนศีกษาซึ่ง ไซยศ เรืองสุวรรณ (2533 : 63 – 64) ได้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ใช้สถานที่บางส่วนของอาคารเรียนเป็นที่ตั้งศูนย์บริการการจัดสถานที่ ในกรณีนี้ควรเลือกสถานที่ที่ติดต่อดสะดวก เป็นศูนย์กลางติดต่อได้ง่าย เหมาะสมทั้งด้านการถ่ายเทอากาศ ทิศทางของแสงแดดและอื่น ๆ

2. มีอาคารเฉพาะ การจัดให้อาคารเฉพาะจะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการมาก เพราะจัดได้เต็มที่และเต็มรูปแบบของศูนย์บริการ การตัดสินใจให้อาคารเฉพาะของศูนย์โสตทัศนศึกษา ควรพิจารณาโครงสร้างและรายละเอียดให้รอบคอบ โดยเฉพาะบริเวณที่ตั้งอาคาร ควรจะตั้งอยู่บริเวณที่ติดต่อได้ง่าย และเป็นศูนย์กลางของอาคารเรียนทั้งหลาย ไม่ว่าจะป็นรูปแบบใดควรวางแผนโครงสร้างภายในให้เหมาะสม จัดแยกแยะออกเป็นสัดส่วนที่สัมพันธ์กันอย่างเห็นได้ชัด เพื่อความสะดวกในการให้บริการ

สรุปได้ว่า การจัดอาคารสถานที่ เป็นการจัดหาและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการ ตลอดจนการจัดบรรยากาศต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการบริหารงานโสตทัศนศึกษา

การพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคล โดยเริ่มตั้งแต่การได้มา การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ผลการปฏิบัติงานให้มากที่สุดทั้งปริมาณและคุณภาพ โดยการตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพึงพอใจของบุคคล

ประเภทของบุคลากร การจัดระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษาจะดำเนินงานไปตามจุดมุ่งหมายและก้าวหน้าไปได้มากน้อยเพียงใดนั้น จะขึ้นอยู่กับคุณภาพและจำนวนของบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ซึ่ง ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533 : 55 – 57) ได้แบ่งประเภทของบุคลากรที่จะทำหน้าที่สร้างสรรค์และปฏิบัติงานโสตทัศนศึกษา ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. กลุ่มวิชาชีพ (professional staff) หมายถึง กลุ่มที่มีความรู้ ความสามารถและทักษะต่างๆ ทั้งในเชิงหลักการปฏิบัติเกี่ยวกับโสตทัศนศึกษา สามารถเป็นผู้นำและแก้ปัญหาทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาหรือห้องสมุด และสารสนเทศได้ด้วยการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีส่วนร่วมในสมาคมทางวิชาชีพและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. กลุ่มผู้ร่วมงาน (support staff) ประกอบด้วยพนักงานเทคนิคและผู้ช่วยสื่อ ซึ่งจะปฏิบัติงานกับผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีวิชาชีพสื่อเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานกลุ่มผู้ร่วมงาน จะปฏิบัติภารกิจย่อยของระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษา ดังนั้น กลุ่มผู้ร่วมงานจึงมีความสามารถเฉพาะ

คุณลักษณะของผู้บริหารระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษาควรมีความสามารถทั้งในด้านการเป็นผู้นำ และการจัดการหรือการบริหาร หากจำแนกออกเป็นคุณลักษณะแล้ว ผู้บริหารระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษา ควรมีคุณลักษณะดังนี้ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2533 : 58 – 59)

1. เป็นนักการศึกษาด้วยการมีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรและการสอน สามารถออกแบบและพัฒนาการสอนบนพื้นฐาน การจัดการเรียนด้วยการประยุกต์ใช้วิธีสอน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการศึกษาและการเรียนการสอนได้
2. เป็นนักบริหาร ด้วยการเป็นผู้บริหารที่ดี สามารถกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษา ได้ทั้งในด้านการบริหารหรือจัดการเกี่ยวกับองค์กรและบุคลากร ตลอดจนการจัดงบประมาณ การอำนวยความสะดวกและการประเมินโครงการ รวมทั้งการเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
3. เป็นผู้นิเทศและให้คำปรึกษา ด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำ นิเทศ กำกับดูแลให้การดำเนินงานของบุคลากรในระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษาไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
4. เป็นผู้ชำนาญด้านเทคโนโลยีเกี่ยวกับโสตทัศนศึกษาด้วยการมีความสามารถในการพัฒนาระบบการใช้โสตทัศนศึกษา ทั้งการออกแบบ การผลิต การใช้และการติดตามผล
5. เป็นช่างเทคนิคเกี่ยวกับโสตทัศนศึกษา และเครื่องมือเทคโนโลยีการศึกษาด้วยการมีความรู้ในด้านการเลือกใช้ ประเมินเครื่องมือการศึกษา และสามารถซ่อมบำรุงรักษาเครื่องมือโสตทัศนศึกษาอย่างง่ายได้

สรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากร เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ตลอดจนศักยภาพของเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา ครูอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการให้และรับบริการงานโสตทัศนศึกษา

การจัดหาสื่อการศึกษา

การจัดหาอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา หมายถึง จำนวนโสตทัศนศึกษาและเครื่องมือเทคโนโลยีการศึกษาต่าง ๆ ที่ควรจัดหา เพื่อรวบรวมไว้บริการในโรงเรียน และควรที่จะจัดหามาไว้ให้พร้อมตามจำนวนที่เหมาะสมกับขนาดของโรงเรียนนั้น ๆ ควรประกอบด้วยโสตทัศนศึกษาและเครื่องมือต่อไปนี้ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2533 : 109 – 110)

1. สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ แบบเรียน วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร ไมโครฟิล์มและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ รวมทั้งเครื่องมือบางประเภทที่ใช้กับสื่อประเภทวัสดุสิ่งพิมพ์ เช่น เครื่องอ่านไมโครฟิล์ม
2. ทัศนวัสดุ ได้แก่ วัสดุประเภทภาพนิ่งและเครื่องฉาย รูปภาพ ฟิล์ม สไลด์ ฟิล์มสตริป แผ่นใส เครื่องฉายสไลด์ ฟิล์มสตริป (เสียง/เงียบ) เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายไมโครฟิล์ม

3. วัสดุกราฟฟิค เช่น แผนภูมิ แผนผัง แผนสถิติ ภาพโฆษณา การ์ตูน ภาพพลิก และเครื่องมือที่ใช้ร่วมกับวัสดุกราฟฟิค
4. ภาพยนตร์ และโทรทัศน์วีดีโอ
5. วัสดุเสียงและเครื่องเสียง ได้แก่ แผ่นเสียง ม้วนเทป วิทยุ เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องเทปบันทึกเสียง
6. วัสดุสามมิติ เช่น ของจริง ของตัวอย่าง หุ่นจำลอง ลูกโลก ของเล่น และเกมทางการศึกษา
7. กล้องการสอน เป็นกล้องรวบรวมสื่อที่จำเป็นต่อการสอนเนื้อหาหนึ่ง หรือหน่วยการเรียนรู้หนึ่ง กล้องการสอนโดยทั่วไป เป็นสื่อสำหรับครูผู้สอนใช้ประกอบการสอน
8. สื่อโปรแกรมและสื่อประสม
9. เครื่องมือและอุปกรณ์ประกอบอื่น ๆ เช่น เครื่องฉายวัสดุทึบแสงจอฉาย โทรทัศน์วงจรมืด เสียงตามสายและอื่น ๆ
10. โปรแกรมเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์
11. เครื่องมือสำหรับผลิตโสตทัศนศึกษา เช่น กล้องถ่ายรูปและอุปกรณ์ เครื่องก๊อปปี้ฟิล์มสไลด์ เครื่องถ่ายเอกสาร ชุดถ่ายทำวีดีโอ เครื่องพิมพ์ดีดขนาดเล็ก เครื่องถ่ายทำแผ่นใส เครื่องตัดกระดาษ

สรุปได้ว่า การจัดหาอุปกรณ์โสตทัศนศึกษาของโรงเรียน เช่น เครื่องมือเทคโนโลยีการศึกษาต่าง ๆ ที่จัดหาเพื่อรวบรวมไว้บริการในโรงเรียน และควรที่จะจัดหามาไว้ให้พร้อมตามจำนวนที่เหมาะสมกับขนาดของโรงเรียนนั้น ๆ ด้วย

การจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง

การจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง หมายถึง การพิจารณาการใช้และประวัติของโสตทัศนศึกษา เพื่อสะดวกต่อการวางแผนการบำรุงรักษา และแก้ไขความผิดปกติของโสตทัศนศึกษา และให้สภาพการบริการโสตทัศนศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโสตทัศนศึกษาหา มาด้วยความยากลำบาก และบางชนิดต้องซื้อมาด้วยราคาแพง บางชนิดผู้ใช้บริการยืมใช้อยู่เป็นประจำ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดูแลรักษาและซ่อมบำรุง วนิดา จึงประสิทธิ์ (2532 : 95) ได้กล่าวถึงสิ่งที่จะต้องคำนึงในการบำรุงรักษาโสตทัศนศึกษาไว้ดังนี้

1. ตรวจสอบเครื่องมือทันทีที่เลิกใช้งาน หรือทันทีที่ได้รับคืนจากผู้มาใช้บริการ หากเสียหายที่พอจะซ่อมได้เองก็ควรรีบดำเนินการซ่อมทันทีก่อนที่จะเกิดความเสียหายมากขึ้น

2. ควรจัดสถานที่ในการซ่อมบำรุงให้อยู่ใกล้ หรืออยู่อาคารเดียวกันกับที่ให้บริการ เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายวัสดุไปซ่อม
3. เครื่องมือที่ชำรุดเสียหายมาก จนไม่สามารถซ่อมหรือแก้ไขได้ในขีดความสามารถ ก็ควรส่งบริษัทซ่อม
4. ควรจัดสรรงบประมาณในการซ่อมบำรุงโสตทัศนศึกษา ทั้งที่เป็นการซื้อวัสดุและเครื่องมือในการซ่อมบำรุง และงบประมาณสำหรับจ่ายเป็นค่าบริการซ่อมจากบริษัท
5. ควรกำหนดระยะเวลาในการทำความสะอาดวัสดุเครื่องมือเป็นระยะ ๆ
6. เครื่องมือหรือวัสดุที่จำหน่ายชำรุด จะต้องใช้การไม่ได้แล้วจริง ๆ เป็นการสุจริตวิสัยที่จะซ่อมได้ หรือต้องเสียค่าซ่อมและอะไหล่เป็นจำนวนมาก จนไม่คุ้มค่ากับการใช้งาน
7. ควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้และการบำรุงรักษาวัสดุ เครื่องมือแก่ผู้มาใช้บริการ ไซยยศ เรื่องสุวรรณ (2533 : 149) ได้เสนอแนะการบำรุงรักษาสื่อต่าง ๆ ไว้ดังนี้
 - 7.1 หมั่นตรวจสอบซ่อมบำรุงรักษาอยู่เสมอ ปรับปรุงซ่อมแซมส่วนที่ชำรุด
 - 7.2 ตรวจดูแลรักษาสื่อให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะใช้งานได้อยู่เสมอ
 - 7.3 ทำความสะอาด ดูแลเรื่องความชื้น อุณหภูมิของอากาศตามความเหมาะสมของสื่อแต่ละประเภท

กรมสามัญศึกษา (2536 : 112) ได้เสนอแนะวิธีการดูแลรักษาและซ่อมแซมโสตทัศนศึกษา ดังนี้

1. จัดการซ่อมแซมโสตทัศนศึกษาที่ชำรุดเสียหาย ถ้าเกินความสามารถของช่างในโรงเรียนให้รีบส่งให้ช่างอาชีพ หรือตัวแทนจำหน่ายต่อไป
 2. ตรวจตราทำความสะอาดโสตทัศนศึกษา ตามระยะเวลาที่ผู้ผลิตระบุไว้ถึง แม้จะไม่นับบอกรักษาทำความสะอาดเป็นครั้งคราว
 3. จัดโสตทัศนศึกษาที่ล้ำสมัย ต้องหาวิธีการแลกเปลี่ยนเอาชนิดใหม่มาใช้แทน
- สรุปได้ว่า ในการจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุงโสตทัศนศึกษานั้นควรพิจารณาจากสถิติการใช้ และทะเบียนประวัติ เพื่อสะดวกต่อการวางแผนการบำรุงรักษาและแก้ไขความผิดปกติ และให้สภาพการบริการโสตทัศนศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดบริการ

การจัดบริการ หมายถึง การให้ความสะดวกต่าง ๆ เกี่ยวกับโสตทัศนอุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการศึกษา และการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่ผู้อื่น การจัดบริการนับได้ว่าเป็น

หัวใจสำคัญของการจัดระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษา ซึ่งงานบริการนี้จะควบคู่กับการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ฉะนั้น จะต้องจัดกระบวนการของการบริการให้พร้อมเพื่อให้บริการได้รวดเร็ว ควรจัดดำเนินการดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526 : 229)

1. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์เพื่อบริการให้เต็ม
2. จัดทำบัญชีรายชื่อโสตทัศนอุปกรณ์
3. เก็บรักษาโสตทัศนอุปกรณ์
4. บริการรับจองโสตทัศนอุปกรณ์
5. จ่ายโสตทัศนอุปกรณ์เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว
6. ตรวจสอบโสตทัศนอุปกรณ์ที่ผู้ยืมส่งคืน
7. ดูแลรักษาและซ่อมแซมโสตทัศนอุปกรณ์
8. เผยแพร่และประชาสัมพันธ์

วนิดา จึงประสิทธิ์ (2532 : 17) ได้กล่าวถึงหน้าที่หลักของการบริการในการจัดระบบการบริหารงานโสตทัศนศึกษาไว้ว่า จะต้องประกอบด้วยกิจกรรม 6 อย่าง ดังนี้

1. การจัดหาโสตทัศนศึกษาเพื่อบริการ
2. บริการโสตทัศนศึกษา
3. การบำรุงรักษาโสตทัศนศึกษา
4. การประชาสัมพันธ์
5. การจัดกิจกรรมทางวิชาการ เช่น การฝึกอบรมครูประจำการ การวิจัย ฯลฯ
6. การประเมินผล

สรุปได้ว่า การจัดระบบบริการเป็นการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่ผู้อื่น เป็นต้นว่าการรับใช้ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก แจกจ่ายสิ่งของ หรือข่าว เป็นต้น

ประเภทของโสตทัศนศึกษา

ไรเซอร์ และกาเย่ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2535 : 5 ; อ้างอิงมาจาก Reiser and Gagne'. 1982) กล่าวว่า มีผู้รวบรวมและจำแนกประเภทโสตทัศนศึกษาไว้ 4 รูปแบบ และสามารถนำรูปแบบการจำแนกประเภทโสตทัศนศึกษาเหล่านั้นมาวิเคราะห์จัดกลุ่มจำแนกตามประเภทที่ใช้ จะพบว่ารูปแบบการจำแนกประเภทโสตทัศนศึกษาเหล่านั้นมีเกณฑ์ ดังนี้

1. ใช้เกณฑ์พิจารณาความแตกต่างตามลักษณะที่ปรากฏ
2. ใช้เกณฑ์พิจารณาตามคุณลักษณะร่วมกันของสื่อทัศนศึกษา เช่น จำแนกเป็นวัสดุและอุปกรณ์ หรือจำแนกเป็นสื่อทัศนูปกรณ์ ภาพนิ่ง-ภาพเคลื่อนไหว สิ่งพิมพ์ ของจริง ฯลฯ
3. ใช้เกณฑ์พิจารณาแยกประเภทเป็นสื่อทัศนูปกรณ์กับวิธีการ
4. ใช้เกณฑ์พิจารณาลักษณะการตอบสนองของผู้เรียน โดยถือว่าสื่อเป็นสิ่งเร้าซึ่งต้องการการตอบสนองของผู้เรียนในระดับที่ต่างกัน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2534 : 108) ได้แบ่งประเภทของสื่อทัศนศึกษาไว้ 3 ประเภทคือ

1. วัสดุ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่มีการผู้ฟังเปลี่ยนแปลง เช่น ซอส์ค फिल्म ภาพถ่าย ภาพยนตร์ สไลด์ ฯลฯ
2. อุปกรณ์ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่เป็นเครื่องมือ เช่น กระดานดำ กล้องถ่ายรูป เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องรับโทรทัศน์ ฯลฯ
3. กระบวนการและวิธีการ ได้แก่ การจัดระบบ การสาธิต การทดลอง และกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ครูจัดทำขึ้นและมุ่งให้นักเรียนปฏิบัติ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สื่อทัศนศึกษา คือ สื่อต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือ หรือช่องทางสำหรับทำให้การสอนของครูถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ครูวางไว้ได้เป็นอย่างดี เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สไลด์ รูปภาพ แผนที่ ตลอดจนจอของจริงและทรัพยากรต่าง ๆ จากชุมชน เป็นต้น

ความสำคัญและความจำเป็นของสื่อทัศนศึกษาต่อการเรียนการสอน

ในปัจจุบันนี้ สถานศึกษาต่าง ๆ นับตั้งแต่สถานศึกษาระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา กำลังเผชิญกับปัญหาการเพิ่มของประชากร ทำให้จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งเกิดปัญหาไม่มีที่เรียน อันจะส่งผลกระทบต่ออื่น ๆ อีกมากมาย อีกประการหนึ่งวิทยาการความรู้ต่าง ๆ ก็ได้มีการคิดค้นค้นคว้าพบสิ่งใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นักการศึกษาได้พยายามคิดค้นหาวิธีการสอนที่ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ โดยได้ทำการทดลองการสอนแบบต่าง ๆ เช่น การสอนเป็นหมู่คณะ (team teaching) การสอนจุลภาค (micro-teaching) การใช้บทเรียนสำเร็จรูป (programmed instruction) การใช้โทรทัศน์ประกอบการสอน การสอนแบบไม่มีชั้น (non-graded school) เป็นต้น แต่ก็ใช้ได้ผลบ้าง ไม่ได้ผลบ้าง การนำวิธีการใหม่เข้ามาใช้เป็นผลให้เกิดการตื่นตัวทางการผลิตสื่อทัศนูปกรณ์ (สุรชัย สิกขาบัณฑิต และคนอื่น ๆ. 2536 : 1)

ขวาง เพื่อความก้าวหน้าของแต่ละบุคคลตามขีดความสามารถ ความต้องการและความสนใจของเขา (สุรัชย์ สิกขาบัณฑิต และคนอื่น ๆ. 2536 : 3 – 4)

โสตทัศนศึกษามีความสำคัญต่อการศึกษาและการเรียนการสอน พอจะสรุปได้ว่าสามารถทำให้การจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนมีความหมายมากขึ้น

ปัจจุบันการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยยึดหลักการว่า นักศึกษาเป็นผู้ที่ต้องศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อการเรียนรู้ที่มีการจัดให้บริการแก่นักศึกษาในลักษณะหรือรูปแบบต่าง ๆ อันได้แก่ สื่อเอกสาร ชุดวิชา สื่อทางไกล เช่น รายการวิทยุกระจายเสียง รายการโทรทัศน์ เพื่อการศึกษา ตลอดจนสื่อประกอบชุดวิชาต่าง ๆ ที่เป็นเอกสาร ตำรา เทปโทรทัศน์ สไลด์ รวมทั้งสื่อประเภทอื่น ๆ แต่จากการติดตามผลการกระจายสื่อ ปรากฏว่าประสบกับสภาพปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ระบบการกระจายสื่อต่าง ๆ จากผู้ผลิตไปสู่กลุ่มเป้าหมายไม่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สื่อการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นไม่ถึงกลุ่มเป้าหมาย หรือถึงกลุ่มเป้าหมายช้าเกินเวลาที่ต้องการ จึงทำให้การเรียนรู้ที่ต้องการสื่อเป็นปัจจัยหลักนั้นไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้

ดังนั้น เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบการกระจายสื่อการศึกษานอกโรงเรียนสามารถดำเนินการในขั้นตอนที่เกี่ยวข้องได้ด้วยความสะดวกเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงสุด กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงได้จัดวางระบบการกระจายสื่อพร้อมทั้งจัดทำคู่มือการบริหารระบบการกระจายสื่อการศึกษานอกโรงเรียนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการกระจายสื่อต่าง ๆ ถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นความเป็นรูปธรรมสามารถปฏิบัติจริงได้

กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดทำสื่อหรือผลิตสื่อ เพื่อใช้ในการเรียน การสอนและการเผยแพร่ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายด้วยกันหลายประเภท แต่ละประเภทจะมีวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้แตกต่างกัน เช่น แบบเรียน ชุดวิชา คู่มือการดำเนินงาน เอกสารเสริมการเรียนการสอน เอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ฯลฯ สื่อจึงเป็นตัวกลางในการสื่อสารที่ใช้ในการถ่ายทอดข่าวสารเพื่อให้เกิดการรับรู้ การเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิด ค่านิยม ทักษะซึ่งกันและกัน

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปัญหาในการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากร ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ ผู้วิจัยจะนำเสนอประเด็นดังนี้

การบริการสื่อการศึกษาของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ

ในการแบ่งประเภทของสื่อที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งเอเชียของ ยูเนสโก (ACCU. 1985) ได้จำแนกไว้ดังต่อไปนี้

1. เอกสารสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือ

ในหลักสูตรหลังการเรียนรู้ หนังสือ หรือจุลสาร จะถือเป็นเอกสารการอ่านขั้นพื้นฐานโดยไม่จำกัดจำนวนหน้าสูงสุดในแต่ละระดับ เพราะถือว่าผู้อ่านเรียนอย่างอิสระ ซึ่งสามารถอ่านได้ด้วยตนเองในเวลาว่างตามต้องการ หัวข้อเรื่องที่เหมะสมกับจุลสารควรจะเรียบเรียงอย่างดี เป็นระเบียบ มีขั้นตอน มีการอธิบายที่ง่าย สามารถเข้าใจเรื่องได้เป็นตอน ๆ ไป

2. เอกสารสิ่งพิมพ์ที่มีใช้หนังสือ

รูปแบบเอกสารสิ่งพิมพ์ที่มีใช้หนังสือที่พบได้ง่ายที่สุด คือ โปสเตอร์ โดยมีหน้าที่สื่อข้อความถึงประชาชนได้ทันที มองเห็นได้อย่างชัดเจน ใช้เวลาสั้น แต่ไม่อาจสื่อรายละเอียดของข่าวสารเท่านั้น โปสเตอร์จัดอยู่ในประเภทของสื่อที่ใช้เพื่อการรณรงค์/ประชาสัมพันธ์ ข้อความเดียวเป็นการแนะนำหรืออธิบายด้วยภาพ ๆ เดียว โปสเตอร์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในหลายโอกาส เช่น เป็นสื่อการสอนระดับต่าง ๆ ของหลักสูตรหลังการรู้หนังสือ ซึ่งมักจะใช้ควบคู่กับสมุดแบบฝึกหัดของผู้เรียน ตำรา หรือสื่อโสตทัศนูปกรณ์ เป็นต้น

3. สื่อทัศนูปกรณ์

สื่อทัศนูปกรณ์มีจำนวนมาก แต่ที่ใช้ในโครงการหลังการรู้หนังสือมีดังต่อไปนี้

3.1 ชุดสไลด์ (slide-kit) เป็นสื่อที่ง่ายที่สุดในบรรดาสื่อทัศนูปกรณ์ทั้งหลาย ในชุดประกอบด้วยภาพประกอบเป็นชุด ที่อาจฉายด้วยเครื่องฉายมือถือหรือฉายด้วยเครื่องฉายทั่วไป สไลด์ชุดนี้อาจจะใช้ควบคู่กับเอกสารประกอบคำบรรยาย หรือมีการบรรยาย มีดนตรีเสียงต่าง ๆ ประกอบ ชุดสไลด์เทปจะมีผลมาก เพราะผู้เรียนได้ยินทั้งเสียง ได้เห็นทั้งตา หัวข้อเรื่องที่น่าสนใจในกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กนั้น หากได้ใช้ชุดสไลด์เสริมเพื่อเป็นสิ่งเร้าผู้เรียนจะเพิ่มความสุขสนาน น่าสนใจยิ่งขึ้น และหากมีเอกสารเสริม อภิปรายกลุ่ม จะช่วยให้การสอนสมบูรณ์ขึ้น

3.2 เกมทางการศึกษา เกมอาจจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

3.2.1 เกมท้องถิ่น ได้แก่เกมที่แต่ละประเทศคัดให้เด็กเล่น ซึ่งอาจนำมาปรับใช้กับผู้ใหญ่ที่เพิ่งรู้หนังสือใหม่เล่นได้

3.2.2 เกมจำลองสถานการณ์ เป็นเกมที่เสนอสาระหรือปัญหา ตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้บทบาทสมมติ

4. รายการวิทยุ การกระจายเสียงรายการวิทยุ ถือเป็นสื่อที่ได้ผลที่ใช้ในโครงการหลังการรู้หนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตทุรกันดาร หรือชุมชนชนบทที่การคมนาคมไปได้ยากลำบาก วิทยุจะเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชน ในปัจจุบันวิทยุทรานซิสเตอร์หาได้ง่ายและราคาถูก ผู้ฟังได้รับประโยชน์จากสื่อวิทยุมากตามต้องการโดยไม่จำกัดสถานที่ สามารถได้รับข่าวสารจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งได้ จึงไม่เป็นการเปลืองใจที่เห็นหญิงชายทั้งในเมืองและชนบทเดินฟังวิทยุที่ใส่ในกระเป๋า เห็นคนทำงานไปด้วยฟังวิทยุไปด้วย

5. นิยายภาพ (phonovella) รูปแบบของสื่อเอกสารอย่างหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ คือการเล่าเรื่องผ่านชุดรูปภาพ ซึ่งจัดลำดับเป็นจูลสาร แผ่นพับภาพชุดนิยาย จะต้องจัดให้เหมาะสมกับเนื้อหา โดยสร้างความประทับใจแก่ผู้ชม ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นกรณีตัวอย่าง หากหาศิลปินเขียนภาพไม่ได้

6. รายการวีดิทัศน์ วีดิทัศน์ เป็นสื่อการเรียนที่มีผลต่อการเรียนอย่างมาก เนื่องจากวีดิทัศน์มีคุณสมบัติต่าง ๆ ดังนี้

6.1 เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในปัจจุบัน

6.2 สามารถเสริมสร้างความเข้าใจของความคิด ความคิดรวบยอด หลักการและขั้นตอน

6.3 สร้างแรงจูงใจได้มาก

6.4 สามารถใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง

6.5 สามารถผสมผสานการใช้กับสื่ออื่น ๆ ได้

สื่อสิ่งพิมพ์

ในที่นี้จะขอแนะนำเสนอการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับชาวบ้าน

สื่อสิ่งพิมพ์สำหรับชาวบ้าน

การผลิตสื่อแต่ละชนิด ถ้าจะให้มีความเหมาะสมกับคนในกลุ่มใดจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ แล้วจึงออกแบบสื่อ ผลิตสื่อออกมาให้ตรงกันความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับชาวบ้านก็ต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบหลายประการ เช่น ความสนใจ ระดับของการอ่านออกเขียนได้ สภาพของการประกอบอาชีพและการทำงาน เป็นต้น (สุวิทย์ จุงตระกูลรัตน์. 2532 : 10 - 11)

สื่อสิ่งพิมพ์สำหรับชาวบ้านควรมีลักษณะดังนี้

1. สื่อจะต้องมีความยาก-ง่ายเหมาะสมกับระดับและความสามารถในการอ่านของชาวบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้เริ่มรู้หนังสือและกลุ่มที่อ่านออกเขียนได้ในระดับปานกลาง
2. เนื้อหาของสื่อจะต้องเป็นเรื่องที่เน้นหนักลงไปปัญหาเร่งด่วน หรือปัญหาในชีวิตประจำวันของคนในสังคมนั้น
3. สื่อควรจะทำขึ้นสำหรับแต่ละกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะ
4. สื่อควรเสนอสิ่งที่ปัญหา หรือสภาพที่ก่อให้เกิดปัญหา แล้วเสนอแนะหรือกระตุ้นให้ผู้อ่านช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาดังกล่าว
5. เนื้อหาของสื่อควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน
6. สื่อจะต้องมีส่วนช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ และมีการทำกิจกรรมต่อเนื่อง
7. สื่อจะต้องมีลักษณะง่าย ๆ น่าสนใจ และดึงดูดความสนใจ สื่อควรมีภาพประกอบและขนาดตัวอักษรไม่เล็กเกินไป

8. สื่อควรมีส่วนที่ผู้อ่านสามารถประเมินตนเองได้

ในการเลือกรื่องและการตั้งชื่อเรื่องเพื่อการผลิตสื่อ นั้น อัดมา (Adama. 1989) แห่งสถาบันเพื่อการศึกษาของยูเนสโก (UIE – เยอรมัน) ได้เสนอแนะไว้ 10 ประการดังนี้

1. ตั้งชื่อเรื่องที้ง่าย สั้น ตรงไปตรงมา และชัดเจน
2. ตั้งชื่อเรื่องโดยใช้ภาษาของชาวบ้าน
3. ชื่อเรื่องควรจูงใจและดึงดูดความสนใจ
4. ตั้งชื่อให้เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและช่วยให้อ่านเนื้อหาได้เข้าใจยิ่งขึ้น
5. ชื่อเรื่องควรทำให้ข้อมูลยาก ๆ นั้นน่าสนใจขึ้น
6. ควรเป็นเรื่องที่สะท้อนปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
7. เรื่องควรเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและศักดิ์ศรีของชาติ
8. ควรเป็นชื่อเรื่องที่สรุปรวบยอดแนวคิดและเนื้อหาของสื่อ
9. ชื่อเรื่องควรเสนอปัญหาและสถานการณ์ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายสามารถช่วยกันวิเคราะห์ได้
10. เป็นเรื่องที่น่าเสนอในลักษณะที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมและดำเนินการของกลุ่มเป้าหมาย

การใช้ภาษาในการเขียนสื่อสิ่งพิมพ์

ภาษาเป็นสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็นของผู้เขียนไปยังผู้อ่าน ซึ่งผู้เขียนจะสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของตนได้มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้ภาษาของผู้เขียน ยิ่งเป็นการเขียนสื่อสำหรับชาวบ้านที่มีระดับการอ่านออกเขียนได้ไม่สูงนัก การใช้ภาษาก็ยิ่งต้องระมัดระวังให้มากเป็นพิเศษ การใช้ภาษามีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ การเลือกระดับของภาษา การเลือกใช้คำและประโยค

1. การเลือกระดับของภาษา ภาษาเขียนในสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับชาวบ้านควรเป็นภาษาที่สื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย ซึ่ง สมพิศ คูศรีพิทักษ์ และวันชัย ศิริชนะ (2530 : 446 - 450) เสนอว่า ภาษาที่ใช้ในการเขียนสื่อสิ่งพิมพ์ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม พื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ของผู้อ่าน สำหรับชาวบ้านโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว สื่อสิ่งพิมพ์ไม่ควรใช้ภาษาแบบแผน แม้ว่าจะเป็นเนื้อหาทางวิชาการก็ตาม แต่ภาษาที่ใช้ก็ควรจะปรับลงมาให้เป็นภาษาพูดหรือภาษาถิ่นแบบแผน ทั้งนี้ จะต้องพิจารณารูปแบบของการนำเสนอเนื้อหาด้วย

2. การเลือกใช้คำและประโยค ควรคำนึงถึงระดับความรู้และความสามารถของผู้อ่าน คือ มีความชัดเจน เรียบง่าย กระชับ ไพเราะ มีการสร้างภาพพจน์ มีสำนวนโวหารงดงาม มีโครงสร้างของประโยคที่ดี และมีโครงสร้างของย่อหน้าที่ดี

การใช้ภาพประกอบสื่อสิ่งพิมพ์

การใช้ภาพประกอบสื่อสิ่งพิมพ์จะมีความจำเป็นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างด้วยกัน เช่น ระดับความยากง่ายของเนื้อหา ประสบการณ์หรือพื้นฐานของผู้อ่าน ความสัมพันธ์ของภาพกับเนื้อหา และความสามารถในการสื่อความหมายของภาพ โดยทั่วไปแล้วการมีภาพประกอบย่อมช่วยในการสื่อความหมายในเนื้อหาได้ดีขึ้น โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับชาวบ้านจะต้องเป็นสื่อที่สามารถเข้าใจได้โดยง่าย ภาพประกอบก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาได้โดยง่าย แต่การใส่ภาพก็มิได้มีความจำเป็นในทุกกรณี เพราะถ้าใส่ภาพที่ไม่สื่อความหมายหรือไม่สัมพันธ์กับเนื้อหาแล้ว ก็จะไม่เป็นประโยชน์ และยิ่งจะขัดต่อความรู้สึกของผู้อ่านอีกด้วย (สุวิทย์ จงตระกูลรัตน์. 2532 : 69)

การใช้ภาพประกอบและคำบรรยาย มีสิ่งที่ต้องพิจารณาดังนี้ (เอกสารประกอบบทความ. 97)

1. ควรเป็นภาพที่กลุ่มเป้าหมายคุ้นเคยและสามารถสื่อความได้ด้วยตัวเอง โดยมีต้องแปลความจากภาพ
 2. ต้องเป็นภาพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาในสิ่งพิมพ์
 3. ความสมจริงของภาพ หากเป็นภาพถ่ายจะให้ความสมจริงของภาพมากกว่าภาพถ่ายเหมือนจริงหรือภาพถ่ายลายเส้น ยกเว้นหนังสือประเภทการ์ตูน ซึ่งใช้ภาพถ่ายตามลักษณะเฉพาะของการเขียนการ์ตูน
 4. รายละเอียดของภาพ ต้องไม่ใส่รายละเอียดมากเกินไปจนจำ
 5. การให้สี ควรใช้สีตามสภาพความจริงของภาพ การใช้สีมากจะทำให้เกิดความสับสนและสิ้นเปลือง
 6. คำบรรยายของภาพต้องตรงกับภาพและหัวข้อเรื่อง
 7. คำบรรยายภาพต้องง่าย กระชับ และช่วยเสริมความเข้าใจภาพยิ่งขึ้น
- การเสนอเนื้อหา สิ่งที่ต้องพิจารณาดังนี้ คือ
1. ใช้วิธีการเขียนเสนอเนื้อหาอย่างง่าย ๆ ที่เหมาะกับระดับความรู้ของผู้อ่าน
 2. เขียนแบบเป็นกันเอง เปิดโอกาสให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมและไม่ควรเขียนแบบสั่งสอน
 3. หลีกเลี่ยงการใส่เนื้อหามาก ๆ ลงในสื่อชิ้นเดียว
 4. เนื้อหาต้องถูกต้อง ทันสมัย และมีความชัดเจน
 5. เรื่องที่เขียนต้องเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
 6. เรื่องที่เสนอต้องเป็นเรื่องที่ไม่ยากเกินระดับการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย
- นอกจากแนวทางการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว วิศนี ศิลตระกูล (2535 : 27) ยังได้ให้แนวทางสำหรับการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะโดยเฉพาะกลุ่มสตรีไว้ดังนี้

จุดมุ่งหมาย

1. กำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน
2. มีจุดมุ่งหมายที่ต้องการเพิ่มศักยภาพของสตรี กระตุ้นให้สตรีรู้จักตั้งประเด็นคำถาม
3. สื่อที่มีจุดมุ่งหมายมากเกินไปจะกลายเป็นสื่อที่ไม่มีจุดเน้นเนื้อหา
4. เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน น่าสนใจ หรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาต่าง ๆ ของสตรี
5. เป็นเรื่องที่มีประโยชน์ เช่น สามารถช่วยแก้ปัญหาบางเรื่องที่กำลังเกิดขึ้นกับสตรี
6. ควรเป็นเรื่องที่อ่านสนุก ๆ

7. ช่วยกระตุ้นให้สตรีได้คิด รู้จักตั้งประเด็นข้อสงสัย หรือคำถามเกี่ยวกับสภาพและสถานภาพของตนเองในสังคม

8. เป็นเรื่องที่สตรีคุ้นเคย

9. กระตุ้นให้อยากเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม

10. กระตุ้นให้เกิดการอภิปรายและช่วยให้สตรีได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

11. เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของสตรี

12. หลีกเลี่ยงประเด็นที่เป็น “ข้อห้าม” สำหรับสตรี

13. พยายามทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเขากำลังอ่านเรื่องราวเกี่ยวกับผู้คนที่เขาคุ้นเคย

14. นำเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ดีกว่า โดยไม่ได้นำเสนออย่างตรง ๆ

การนำเสนอเนื้อหา

1. หลีกเลี่ยงการบอกเล่าอย่างตรง ๆ ยกเว้นในรูปของบทละคร

2. ต้องหลีกเลี่ยงความซ้ำซากจำเจในทุกรูปแบบโดยนำเสนอในลักษณะที่ดูไม่เป็นการ ซึ่งน่าจะเป็นรูปแบบที่น่าสนใจที่สุด

3. ใช้การนำเสนอหลาย ๆ แบบ เช่น บรรยาย บทสนทนา เป็นต้น

4. ยกคำพูดมากล่าวอ้าง รู้จักใช้คำอุทาน ฯลฯ

5. บทสนทนาที่ใช้ควรดูสมจริง เป็นธรรมชาติไม่ขัดเขิน

6. สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีบางอย่างที่ควรรักษาไว้

7. ใช้บทสนทนา ถ้อยคำ สำนวน หรือคำตลกที่ผู้อ่านคุ้นเคย

8. หลีกเลี่ยงการตอกย้ำค่านิยมดั้งเดิม ซึ่งก่อให้เกิดผลลบต่อสตรี

9. เขียนเรื่องให้สนุก หากเป็นไปได้ควรเพิ่มประเด็นที่เป็นบทแสดงเข้าไป

10. เนื้อหาจะได้รับการยอมรับมากขึ้น หากว่าสามารถสอดแทรกผสมผสานในรูปแบบของเรื่องเล่า นิทาน

11. เขียนเรื่องให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง อย่ากระโดดข้ามไปข้ามมาโดยไม่มีการเชื่อมโยงอย่างเหมาะสม

12. หลีกเลี่ยงการบอกเล่าอย่างตรง ๆ หรือให้รายละเอียดเหมือนใบสั่ง

13. ประโยคไม่ควรยาวหรือยากเกินไป

14. การเรียบเรียงประโยคควรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เรียงลำดับอย่างสมเหตุสมผล

15. หลีกเลี่ยงการใช้คำยาก คำที่เป็นทางการ วิชาการ

ภาพประกอบ

1. ควรสะท้อนวิถีชีวิตของสตรี
2. หากเป็นไปได้ควรนำเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิต “ที่ดีกว่า”
3. ภาพประกอบควรสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง
4. ภาพประกอบควรช่วยให้เนื้อหาชัดเจนขึ้น
5. ภาพประกอบควรชัดเจนและถูกต้อง ตรวจสอบรายละเอียดของภาพด้วย
6. ระวังภาพประกอบที่ขัดแย้งกับความเป็นจริง

สื่อประสมในรูปของชุดวิชา

การผลิตสื่อเพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรต่าง ๆ นั้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2537) ได้ส่งเสริมการผลิตสื่อในรูปของชุดวิชา และเพื่อที่จะได้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระของชุดวิชาหนึ่ง ๆ นั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดให้ใช้สื่อประสม ซึ่งประกอบด้วย

1. สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อแกนกลาง ได้แก่ เอกสารการสอน แบบฝึกปฏิบัติ หนังสือชุด และเอกสารประกอบการค้นคว้า
2. สื่อวิทยุ เทปเสียง เป็นสื่อเสริมสื่อสิ่งพิมพ์ โดยมีเทปเสียงชุดวิชาละ 10-15 นาที แต่ละชุดอาจมีหลายรายการ ตามความเหมาะสม เนื้อหาไม่ซ้ำซ้อนกับสื่อสิ่งพิมพ์
3. สื่อวีดิทัศน์ เป็นสื่อเสริมสื่อสิ่งพิมพ์ ใช้เสนอเนื้อหาสาระที่แสดงกระบวนการหรือเนื้อหาที่ไม่สามารถเสนอได้ด้วยสื่อสิ่งพิมพ์หรือเทปเสียง กำหนดให้มีวีดิทัศน์ประจำชุดวิชา ชุดวิชาละไม่เกิน 30 นาที เนื้อหาไม่ซ้ำกับข้อ 1 - 2
4. สื่อโสตทัศนหรือสื่อโสตทัศนศึกษา หมายถึง สื่อที่ใช้ภาพและเสียง หรือทั้งสองอย่างรวมกันในลักษณะอื่น ๆ นอกเหนือจากข้อ 1 - 3
5. ชุดทดลองด้วยตนเองที่บ้าน เป็นชุดสื่อโสตทัศนสามมิติที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ทดลอง เช่น ชุดวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ที่ต้องการให้นักศึกษาลงมือทดลองด้วยตนเอง เป็นต้น
6. แหล่งวิทยาการหรือผู้รู้ เป็นสื่อในชุมชนหรือสถานที่ใกล้เคียง หรือเป็นผู้ที่จะให้คำปรึกษา ให้คำอธิบายเพิ่มเติม หรือศึกษาเรียนรู้จากของจริงในธรรมชาติ ในสถานประกอบการ ห้องทดลอง

รายการวิทยุ

รายการวิทยุ (radio programming) ตามระเบียบ กบว. พ.ศ.2518 ได้ให้ความหมายว่า รายการวิทยุกระจายเสียง หมายความว่า ประเภทเนื้อหา และข้อความของรายการที่ส่งวิทยุกระจายเสียง และหมายความ ตลอดถึงการเจ้าหน้าที่ในเรื่องที่จะส่งวิทยุกระจายเสียง

ยุทธนา สาริยา (2527 : 80) ได้อธิบายไว้ในศัพทานุกรมสื่อสารมวลชนว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงว่า “รายการวิทยุเป็นลักษณะการนำเสนอข้อความหรือสาระอื่นใดทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งลักษณะการนำเสนอเป็นสัดส่วนของตนเองไม่ปะปนกับส่วนอื่น ๆ เช่น การขึ้นต้นและลงท้ายเพื่อแสดงการสิ้นสุดของรายการ รายการแต่ละรายการจะมีรูปแบบต่าง ๆ กัน สำหรับระยะเวลาของการที่จะเรียกว่าเป็นรายการนั้น กำหนดกันว่า ควรนานกว่า 3 นาทีขึ้นไป”

รูปแบบของรายการวิทยุ

ในการจัดรายการวิทยุ ผู้จัดจะต้องคำนึงถึงเนื้อหาและความสนใจของผู้ฟังเป็นประการสำคัญ และควรมีการดัดแปลงปรับปรุงบทกระจายเสียงเป็นรูปแบบต่างๆ ให้เหมาะสมกับเนื้อหา วิเชียร โฉมภาค (2524 : 56) ได้อธิบายรูปแบบของรายการวิทยุไว้ดังนี้

1. แบบพูดบรรยายล้วน (straight talk) เป็นบทกระจายเสียงที่มีแต่คำพูดบรรยายตลอด ใช้คนพูดเพียงคนเดียว เนื้อหามาก ใช้เวลาน้อย
2. การสัมภาษณ์ (interview) เป็นการเชิญบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือมีความชำนาญในทางหนึ่งทางใดมาสัมภาษณ์ออกอากาศ อาจเป็นคนเดียวหรือ 2 คนก็ได้
3. แบบอภิปรายเป็นคณะหรือโต๊ะกลม (panel or round table) เป็นแบบที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นโต้แย้งกัน ทำให้ผู้ฟังเกิดความคิดเห็นในหลายแง่มุม รูปแบบนี้ผู้เข้าอภิปรายต้องมีความรู้หรือความชำนาญเรื่องนั้น ๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน
4. แบบบันทึกเหตุการณ์จริง (actuality or on-the-spot) เป็นการถ่ายทอดหรือบันทึกเสียงจากสถานที่ซึ่งเกิดเหตุการณ์
5. แบบแข่งขันตอบปัญหา (quiz bee) เป็นการตั้งคำถามให้ผู้ร่วมรายการเป็นผู้ตอบปัญหาที่เหมาะสมเกี่ยวข้องกับผู้ฟังด้วย
6. แบบแถลงปัญหาหรือโต้เถียง (forum or debate) เป็นแบบที่ต้องมีผู้ดำเนินการ
7. แบบการละคร (dramatization) เป็นแบบการแสดงด้วยเสียงคน เสียงดนตรี เสียงประกอบ ให้เกิดภาพพจน์ในความคิดของผู้ฟังถึงเรื่องราวที่ดำเนินไป

8. แบบสาธิต (demonstration) เป็นแบบเรียนทางวิทยุที่ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมตามบทกระจายเสียงขณะที่กำลังรับฟัง บางครั้งผู้ฟังต้องใช้อุปกรณ์ประกอบด้วยในขณะที่รับฟังรายการ บางครั้งหยุดเป็นช่วง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังได้กระทำ

9. แบบดนตรี (music) ซึ่งใช้ดนตรีประกอบบทเรียนในลักษณะต่าง ๆ

10. แบบห้องเรียนจำลอง (classroom mock-up) เป็นลักษณะการถ่ายทอดเสียงจากห้องเรียนที่มีครูสอนนักเรียนตามปกติ

นอกจากการแบ่งรูปแบบของรายการดังกล่าวแล้ว อูฟาร์ เนืองจันงค์ (2508 : 30 - 218) ยังได้แบ่งรูปแบบของรายการเพิ่มจากที่กล่าวมาแล้ว คือ

1. รายการสนทนา (conversational programme) เป็นการสนทนาโต้ตอบระหว่างคนถึง 3 คนขึ้นไป แสดงความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน

2. รายการแบบแมกกาซีน (magazine programme) เป็นการรวบรวมคำสัมภาษณ์ของหลายแบบหลายเรื่องจากบุคคลหลาย ๆ คน มาต่อไว้ในรายการเดียวกัน

3. รายการสารคดี (feature) เป็นการเล่าเรื่อง ให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน ไร่อารมณ์ และโน้มน้าวจิตใจ

4. รายการเพลง เป็นการเสนอเพลง 95 เปอร์เซ็นต์ และเวลาที่เหลือก็สลับด้วยข่าว ความรู้ หรือบทความ

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า รูปแบบของรายการวิทยุแบ่งได้หลายแบบแล้ว แต่ที่ผู้แบ่งจะใช้วัตถุประสงค์หรือหลักการจัดรายการวิทยุเป็นหลัก ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้ใช้หลักการจัดรายการวิทยุเป็นหลัก และจะขอกกล่าวโดยละเอียดเฉพาะรูปแบบรายการ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกเป็นตัวแปรอิสระเท่านั้น

รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

โทรทัศน์เป็นสื่ออีกประเภทหนึ่งมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารให้ความรู้ ซึ่งเรื่องนี้รัตน พุ่มไพศาล (2534 : 8) กล่าวไว้ว่า โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของคนเรามากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์และวิทยุกระจายเสียง เพราะโทรทัศน์ให้ภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน เป็นสื่อที่มีคุณค่าทางการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในยุคปัจจุบัน ซึ่งโทรทัศน์และวีดิทัศน์กำลังเข้ามามีบทบาทสำคัญในวงการศึกษาของไทยเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นจากการที่รัฐบาลได้อนุมัติให้กรมประชาสัมพันธ์จัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเน้นการศึกษาและการประชาสัมพันธ์ของรัฐ โดยเฉพาะในส่วนของกระทรวง

ศึกษาศึกษาเอง ก็ได้ให้ความสำคัญของการใช้โทรทัศน์และ วีดิทัศน์เป็นสื่อในการให้การศึกษาแก่ประชาชน ได้จัดตั้งศูนย์ผลิตรายการโทรทัศน์และวีดิทัศน์เพื่อการศึกษาขึ้น และมอบหมายให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นผู้ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในกระทรวงศึกษาศึกษาธิการ ผลิตรายการโทรทัศน์และวีดิทัศน์เพื่อการศึกษา รวมทั้งการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ของกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีเครือข่ายทั่วประเทศอีกด้วย

การจัดรายการโทรทัศน์เพื่อศึกษานั้น สามารถจัดได้ทุกกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ ทั้งนี้ การศึกษาสภาพความต้องการและความสนใจจะช่วยให้การผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อศึกษามีประโยชน์มากขึ้น ดังเช่น ศศิธร พวงผกา (2535 : 9) ได้ศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตรายการและนักเรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตรายการที่มีต่อองค์ประกอบของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ตลอดจนสภาพปัญหาและอุปสรรคในการผลิต 2. ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถม ศึกษาที่มีต่อองค์ประกอบของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก จำนวน 22 คน จากบริษัทที่ผลิตรายการ 8 บริษัท และฝ่ายผลิตรายการของสถานีโทรทัศน์อีก 1 สถานี และกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน

สื่อพื้นบ้าน

สื่อพื้นบ้านเป็นสื่ออีกประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญ และสามารถนำมาใช้ในงานการศึกษาออกโรงเรียนได้ สำหรับความหมายของสื่อพื้นบ้านนั้นมีผู้ให้ไว้ต่าง ๆ ดังนี้

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2530 : 7) ได้กล่าวว่า สื่อพื้นบ้าน หมายถึง รูปแบบของการสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับกลุ่ม หรือกลุ่มคนกับกลุ่มคนที่ได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเกิดความเคยชินเป็นประเพณี สื่อพื้นบ้านจึงควรครอบคลุมการแสดงต่าง ๆ เช่น เพลงระบำ ละคร การละเล่น และกีฬา ที่เปิดโอกาสให้มีการสนทนาวิสาสะ ตลอดจนประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยให้เกิดการสื่อสารและมีประโยชน์ต่อการสื่อสารเป็นอย่างมาก เพราะสื่อพื้นบ้านเป็นการบันเทิง และเป็นการสื่อสารแบบบุคคล การเปลี่ยนพฤติกรรมทำได้ง่าย นอกจากนี้ สื่อพื้นบ้านยังเป็นการแสดงค่านิยมและวิถีชีวิตของประชาชนระดับพื้นฐานของชาติ นอก

เหนือไปจากการให้ข่าวสาร ดังนั้น เราอาจให้ข่าวสารที่เป็นค่านิยมและวิถีชีวิตที่เหมาะสมแก่ชุมชนนั้นได้

จุมพล รอดคำดี (2527 : 2) ได้อธิบายว่า สื่อพื้นบ้านนี้ได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์มาตั้งแต่สมัย พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ โดยได้ประกาศนโยบายของรัฐบาล ให้ปี 2523 เป็นปีการท่องเที่ยว และได้จัดสรรงบประมาณให้แก่แต่ละจังหวัดพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีการพัฒนาสื่อพื้นบ้าน ตลอดจนการแสดงวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมดั้งเดิมของแต่ละจังหวัดให้คนรุ่นใหม่ได้ชม และจงใจให้เกิดความหวงแหนและอนุรักษ์เอาไว้เป็นศรีสง่าแก่บ้านเมือง

ชิตชนก เริงเชาว์ (2522 : 8) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านของเยาวชนภาคใต้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย และมีการเก็บข้อมูลภาคสนาม กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนที่กำลังศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษา และประเภทที่ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน โดยมีเป้าหมายว่า หลักสูตรการศึกษามีส่วนช่วยให้เยาวชนได้มีความรู้เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งได้แก่หนังตะลุง เพลงบอก มโนราห์ กาหลอ และลิเกป่า บ้างหรือไม่ ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนทั้งสองประเภทมีความรู้เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านไม่แตกต่างกัน และต่างมีความรู้เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านน้อยมาก การละเล่นพื้นบ้านที่เยาวชนมีความรู้มากที่สุด ได้แก่ หนังตะลุง รองลงมาได้แก่ เพลงบอก มโนราห์ กาหลอ และลิเกป่า ตามลำดับ ข้อค้นพบที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ มโนราห์ เป็นการละเล่นที่เปลี่ยนรูปแบบไปจากดั้งเดิมอย่างมากที่สุด กล่าวคือ เยาวชนที่เคยชมการละเล่นทั้งสองประเภทนี้ มีประมาณร้อยละ 25 ของจำนวนเยาวชนที่เป็นตัวอย่างของการศึกษาทั้งหมด

กล้า สมตระกูล (2531 : 14) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำสื่อพื้นบ้านมาใช้ในการให้การศึกษาดลอดชีวิตในประเทศไทย พบว่า สังคมไทยโดยเฉพาะในชนบทต้องการเรียนรู้โดยวิถีธรรมชาติของสังคมมากกว่าการเรียนรู้ในห้องเรียน ซึ่งการเรียนรู้โดยวิถีธรรมชาติของสังคมที่ประชาชนต้องการ คือการสอดแทรกความรู้ที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันผ่านทางสื่อพื้นบ้าน

จากการวิจัยดังกล่าว ยังพบอีกว่า ผู้แสดงสื่อบันเทิงส่วนใหญ่ยินดีให้ความร่วมมือในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ด้วยการสอดแทรกเนื้อหาที่เป็นความรู้ในการแสดงแต่ละครั้งของตนอีกด้วย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2532 : 50) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชนส่งเสริมโครงการรณรงค์เพื่อการอ่านหนังสือแห่งชาติ โดยใช้สื่อประเภทสิ่งพิมพ์และประเภทโสตทัศนศึกษา ซึ่งประกอบด้วยวิทยุทัศน์และวิทยุ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนนอก

ระบบโรงเรียนที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป 4 ภาค ๆ ละ 1 จังหวัด ๆ ละ 1 อำเภอ ๆ ละ 3 หมู่บ้าน รวมภาคละ 30 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลจากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกภาคให้ความสนใจในการฟังวิทยุ ซึ่งใช้หนึ่งตะลุงเป็นตัวแทนของสื่อพื้นบ้าน ในการเสนอเนื้อหาที่มีความพอใจในเนื้อหาสาระระดับปานกลาง ชอบการดำเนินเรื่องค่อนข้างมาก โดยเฉพาะภาคใต้มีผลการประเมินดังนี้ คือ เนื้อหาที่น่าสนใจมาก ได้รับความรู้จากบทวิทยุมาก การกระจายด้านความคิดเห็นไม่กระจุกกระจาย

สื่อพื้นบ้านเป็นสื่อที่มีความสำคัญและมีอยู่เฉพาะถิ่น หรือแพร่หลายในภูมิภาค สื่อพื้นบ้านได้เคยถูกนำมาใช้เพื่อเผยแพร่ความรู้ หรือสอดแทรกสาระประโยชน์ต่าง ๆ ดังนั้น จึงเป็นสื่อที่ควรนำมาใช้อย่างเหมาะสมต่อไป

งานวิจัยเกี่ยวกับสื่อ

นอกเหนือจากงานวิจัยเกี่ยวกับสื่อแต่ละประเภทดังที่ได้นำเสนอไปแล้วในตอนต้น ยังมีงานวิจัยที่ทำการศึกษเกี่ยวกับสื่อโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งไม่เจาะจงประเภทใดประเภทหนึ่ง แต่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่จะนำไปเป็นแนวทางได้ดังนี้

การใช้สื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้และข้อมูลข่าวสารนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ก็ได้ดำเนินงานเช่นกัน ทั้งนี้อาจมีความแตกต่างในเรื่องของระดับของเนื้อหาที่นำเสนอ ซึ่งต่างก็มุ่งให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่หน่วยงานได้กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่หน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องได้ดำเนินการคล้ายกันคือ การศึกษาสภาพความต้องการ ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อนำไปปรับปรุงหรือพัฒนากระบวนการของสื่อให้ดียิ่งขึ้น ดังเช่นที่ วัฒนา พุ่มไพศาล (2534 : 25) ได้ศึกษาสภาพความต้องการและปัญหาการใช้สื่อ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนของเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพของสื่อที่เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุขใช้ประกอบการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนมีดังนี้ คือ (1) สื่อที่เจ้าหน้าที่ใช้บ่อยครั้งกว่าสื่อประเภทอื่น คือ โบปปลิว แผ่นพับ และโปสเตอร์ และสื่อทั้ง 2 ประเภทนี้มีปริมาณมากและมีคุณภาพดีมาก (2) สื่อที่มีในปริมาณปานกลาง คือ ภาพพลิกและเทปบันทึกเสียง (3) สื่อที่มีคุณภาพดี คือ ภาพพลิก เทปโทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง และของจริง/ของตัวอย่าง นอกนั้นมีคุณภาพพอใช้ (4) หน่วยงานที่เป็นแหล่งให้การสนับสนุนสื่อแก่ศูนย์บริการสาธารณสุขมากกว่าแหล่งอื่น คือ หน่วยงานสุขภาพ กองส่งเสริมสาธารณสุข สำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร และ (5) สื่อที่ได้จากหน่วยงาน

สุขศึกษาและกองทันตสาธารณสุขมีคุณภาพดีมาก สื่อที่ได้จากหน่วยงานอื่นในสังกัด กรุงเทพมหานครและกระทรวงสาธารณสุขมีคุณภาพดี

2. เจ้าหน้าที่ต้องการเนื้อเรื่องเพื่อผลิตเป็นสื่อประกอบการเผยแพร่มากที่สุด 7 เรื่อง คือ การให้ภูมิคุ้มกันโรค โรคเกี่ยวกับเด็ก การเลี้ยงดูทารก ทันตสุขภาพ การอนามัยแม่และเด็ก และโภชนาการ และการวางแผนครอบครัว และประเภทของสื่อที่เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องใช้ประกอบการเผยแพร่มากที่สุด คือ ใบปลิวและแผ่นพับและโปสเตอร์

3. เจ้าหน้าที่รับผิดชอบสื่อและเจ้าหน้าที่เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหาด้านสื่อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เกี่ยวกับเรื่องขาดเจ้าหน้าที่ติดต่อขอยืมสื่อจากหน่วยงานอื่น ซึ่งเจ้าหน้าที่เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหาในเรื่องนี้มากกว่าผู้รับผิดชอบสื่อ

สุรพล วิรุฬักษ์ (2530 : 80) ได้ทำการศึกษาความต้องการและปัญหาในการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ชนิดของสื่อและสภาพของสื่อที่มีอยู่ในหน่วยงาน มีร้อยละ 42.7 – 67.7 อยู่ในสภาพดี คือ แผ่นพลิก แผ่นปลิว แผ่นพับ จดหมายข่าว เอกสารคำแนะนำ สิ่งพิมพ์สาธารณะ แผ่นโป่งใส เกษตรตำบลมีการใช้สื่อปานกลาง คือ เอกสารคำแนะนำ โปสเตอร์และแผ่นปลิว เกษตรตำบลมีความพอใจสื่อมาก คือ เอกสารคำแนะนำ โปสเตอร์และของตัวอย่าง เกษตรตำบลมีความต้องการสื่อมาก คือ ของตัวอย่าง เอกสารแนะนำ กล้องถ่ายรูป ปัญหาสำคัญ คือ การขาดงบประมาณในการจัดซื้อ

จากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า สื่อในทุกรูปแบบดังกล่าวมีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ การพัฒนาให้สื่อต่างๆ มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องศึกษาถึงสภาพและความต้องการของผู้ใช้ศึกษาแนวโน้มด้านต่าง ๆ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายในการผลิตสื่อ มีการติดตามประเมินผลการใช้สื่อเป็นระยะ เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

สำหรับกรมการศึกษานอกโรงเรียนนั้น การใช้สื่อทุกประเภทดังกล่าวยังมีความจำเป็นต่อไป ทั้งนี้ เพื่อนำมาใช้กับหลักสูตรและโปรแกรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งเรื่องนี้ ธงชัย เจียมพุก (2532) ได้ทำการศึกษาแนวโน้มของสื่อการศึกษาสำหรับการศึกษานอกโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2542 โดยใช้วิธีการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย เก็บข้อมูลจำนวน 3 รอบ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาจากหน่วยงานของรัฐและองค์กรต่าง ๆ

ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่แนวโน้มดังต่อไปนี้

1. นโยบายการใช้สื่อการศึกษาสำหรับการศึกษานอกโรงเรียน คือ ให้ประชาชนได้รับการศึกษาอบรม และรับข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องกระจายอำนาจในการบริหาร และการจัดการเกี่ยวกับเรื่องสื่อการศึกษาลงสู่ระดับภูมิภาคและ

ระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น ให้มีหน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับสื่อการศึกษาเป็นหน่วยงานของรัฐบาล และเอกชน มีการริเริ่ม ปรับปรุง พัฒนาหน่วยงาน รับผิดชอบเกี่ยวกับสื่อการศึกษาในทุกระดับ

2. ลักษณะการใช้สื่อการศึกษาสำหรับการศึกษานอกโรงเรียน เป็นการให้บริการ ข่าวสารข้อมูลประจำวันเพื่อเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ ใช้ประกอบการสอน การบรรยาย การฝึกอบรม ทั้งในระบบการสื่อสารสองทางและการสื่อสารทางเดียว

3. ประเภทของสื่อการศึกษาสำหรับการศึกษานอกโรงเรียน จะเป็นการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อการศึกษา สื่อโสตทัศนศึกษา สื่อมัลติมีเดียเพื่อการศึกษา ศูนย์ข่าวสารข้อมูลเพื่อการศึกษา สื่อพื้นบ้าน สื่อบุคคล คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา และดาวเทียมเพื่อการศึกษา

4. รูปแบบของการใช้สื่อการศึกษาสำหรับการศึกษานอกโรงเรียน จะเป็นการใช้สื่อทางไกล สื่อสำหรับประชาชนทั่วไป สื่อประสม สื่อสำหรับรายบุคคล สื่อสำหรับหลักสูตร สื่อสำหรับผู้เรียนกลุ่มย่อย และสื่อสำหรับผู้เรียนกลุ่มใหญ่

5. แหล่งงบประมาณในการจัดหาสื่อการศึกษาสำหรับการศึกษานอกโรงเรียน จะได้มาจากงบประมาณของรัฐบาลและเอกชนงบประมาณจะได้รับการจัดสรรไปสู่หน่วยงานทุกระดับ

6. ระบบการผลิต การบริการ การเก็บรักษาสื่อการศึกษาสำหรับการศึกษานอกโรงเรียน จะดำเนินในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน วิธีดำเนินการผลิตสื่อการศึกษาจะเป็นการผลิตสื่อต้นฉบับ เพื่อเผยแพร่และผลิตสื่อตามความต้องการของหน่วยงาน การจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาจะเป็นการจัดรวมกันทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ไม่แยกจากกัน

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า สื่อเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสาร การเรียนการสอน ตลอดจนการนำไปใช้เพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ การเลือกใช้สื่อขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือสภาพต่าง ๆ หลายประการ รวมถึงความชอบความต้องการของที่ใช้สื่อด้วยกระบวนการพัฒนาสื่ออย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และการผลิตซ้ำใหม่ ทุกขั้นตอนในกระบวนการของสื่อ เป็นสิ่งที่ต้องมีการติดตามและประเมินผลตลอดเวลา เพื่อให้สื่อมีความสอดคล้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อสิ่งพิมพ์

ในปี พ.ศ.2523 ฝ่ายวิจัยและพัฒนา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2523 : 3) ได้ทำการสำรวจสภาพผู้เริ่มอ่านออกเขียนได้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลจากการสำรวจในเรื่องเกี่ยวกับรูปแบบของหนังสืออ่าน สรุปได้ดังนี้คือ

1. ขนาดรูปเล่ม กลุ่มตัวอย่างมีความสนใจรูปเล่มของหนังสือที่มีขนาด 8.5x10 คิดเป็นร้อยละ 33.92 ขนาด 7 x 8 คิดเป็นร้อยละ 31.85 ขนาด 5 x 7 คิดเป็นร้อยละ 18.87 ขนาด 7x 7 คิดเป็นร้อยละ 8.16

2. ขนาดตัวอักษร กลุ่มตัวอย่างมีความสนใจตัวอักษรที่มีขนาด 24 ปอยท์ เบอร์ 1 คิดเป็นร้อยละ 43.27 ขนาด 19.5 ปอยท์ เบอร์ 1 และขนาด 32 ปอยท์ เบอร์ 1 จำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 35.67

3. ภาพประกอบเรื่อง กลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีภาพประกอบเรื่อง ชนิดภาพถ่าย คิดเป็นร้อยละ 71.34 ภาพวาดเหมือนของจริง คิดเป็นร้อยละ 20.0 และภาพการ์ตูน คิดเป็นร้อยละ 8.66

เสวก นักร้อง (2529 : 75) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของหนังสือพิมพ์ผาผนัง และจุลสารสำหรับชาวชนบท ตามความคิดเห็นของผู้มารับบริการจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดนครปฐม โดยได้สัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 264 คน จากผู้มาใช้บริการจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จำนวน 22 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจและต้องการอ่านหนังสือพิมพ์ผาผนังที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการเกษตรมีภาพประกอบเรื่องชนิดที่เป็นภาพถ่าย ตัวหนังสือสีดำ ใช้ตัวอักษรเรียงพิมพ์ 24 ปอยท์ เบอร์ 2 กระดาษที่ใช้พิมพ์มีขนาด 2 หน้ายก และเห็นว่าภาพประกอบเรื่องเป็นสิ่งแรกที่ทำให้เกิดความสนใจที่อยากอ่าน

2. กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจและต้องการอ่านจุลสารที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการเกษตร มีภาพประกอบเรื่องชนิดที่เป็นภาพถ่าย หรือภาพวาดเหมือนจริง ใช้ตัวอักษรเรียงพิมพ์ขนาด 16 ปอยท์ เบอร์ 15 และเห็นว่าภาพประกอบที่ปกของจุลสารเป็นสิ่งแรกที่ทำให้เกิดความสนใจอยากอ่าน

ศรีโสภณ มีเจริญ (2530 : 50) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของหนังสือภาพสำหรับชาวชนบท ตามความคิดเห็นของผู้มารับบริการจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านในจังหวัดกาญจนบุรี วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาคุณลักษณะของหนังสือภาพสำหรับชาวชนบท โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 518 คน จากผู้ที่ใช้บริการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จำนวน 51 แห่ง ในจังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบให้มีภาพประกอบเรื่อง (ร้อยละ 94.79) และเป็นชนิดภาพวาดเหมือนของจริง (ร้อยละ 49.12) มีตัวหนังสือสีดำหรือสีน้ำเงินเข้ม ส่วนสิ่งแรกที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างสนใจอยากอ่านหนังสือภาพ เพราะสนใจในภาพประกอบที่ปกหนังสือ

ธาราทิพย์ เลิศศรี (2532 : 15) ได้ทำการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่จูงใจให้ประชาชนในชนบทไทยสนใจการอ่านหนังสือ ในจังหวัดสกลนคร วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่จูงใจให้ประชาชนในชนบทสนใจการอ่านหนังสือ ศึกษาสภาพและกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนที่สนับสนุนการรู้หนังสือและส่งเสริมการอ่าน และศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการจูงใจให้ประชาชนในชนบทสนใจการอ่านหนังสือ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 180 คน เขตการศึกษา 4 ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะหนังสือที่จูงใจให้ประชาชนสนใจที่จะอ่าน ควรมีเนื้อหาสาระในเล่มดี อ่านเข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนาในประเทศ

สมควร กวียะ (2524 : 35) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับสารของประชาชนในหมู่บ้านชนบทของไทย โดยใช้สื่อประเภทหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ 100ครัวเรือน จาก 1 หมู่บ้าน ในแต่ละภาค เครื่องมือที่ใช้สำรวจวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่ง ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากแบบสอบถามในการวิจัยของ AMIC (asian mass communication research and information centre) เรื่อง “Media Habits” และเรื่อง “Information Needs of a Typical Village in Phillisia” ผลจากการวิจัยพบว่า วิทยุเป็นสื่อที่แพร่หลายและได้รับความนิยมเชื่อถือมากที่สุด และเมื่อวิเคราะห์จากระดับการศึกษาของชาวบ้านแล้ว ปรากฏว่า ชาวบ้านในทุกระดับการศึกษาได้ให้ความสนใจรับฟังรายการวิทยุทุกวัน นอกจากนี้ อาชีพของชาวชนบทก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อนิสัยการรับฟังวิทยุทุกวันของชาวชนบท ส่วนการใช้เวลามากน้อยในการรับฟังรายการวิทยุในแต่ละวันนั้น ปรากฏว่า อายุของชาวชนบทมีผลต่อการใช้เวลารับฟังรายการวิทยุประมาณวันละ 3 - 5 ชั่วโมง แต่การรับฟังรายการวิทยุจะลดลงบ้างเมื่อเข้าสู่อายุวัยกลางคน และเมื่อถึงช่วงอายุวัยชราการรับฟังรายการวิทยุจะเพิ่มขึ้นอีก แต่เฉลี่ยแล้วรับฟังไม่เกินวันละ 3 ชั่วโมง แต่อย่างไรก็ตาม ได้พบว่า ลักษณะการประกอบอาชีพของชาวชนบทมีผลต่อการใช้เวลา มากน้อยในการรับฟังรายการวิทยุด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวชนบทนั้น ลักษณะการทำงานได้เอื้ออำนวยให้รับฟังรายการวิทยุพร้อม ๆ กับการทำงานได้มากกว่าการประกอบอาชีพในลักษณะอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังได้พบว่าชาวชนบทส่วนใหญ่โดยเฉพาะผู้มีอาชีพเกษตรกรรมไม่นิยมฟังรายการวิทยุหลังเวลา 21.00 น. ไปแล้ว

ส่วนประเภทรายการที่ชาวชนบทนิยมชมชอบนั้น ได้พบว่า อายุมีอิทธิพลต่อความชอบและไม่ชอบรายการวิทยุ กล่าวคือ ชาวชนบทในวัยต้นส่วนใหญ่ชอบรายการประเภทบันเทิงมากที่สุด

สุด รองลงมาชอบรายการข่าว และไม่ให้ความสนใจต่อรายการที่เป็นสาระประโยชน์อื่น ๆ เท่าที่ควร ชาวชนบทในวัยกลางมักจะชอบรายการข่าว รองลงไปชอบรายการที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพ เศรษฐกิจ ชาวชนบทในวัยชราชอบรายการข่าวมากที่สุด รองลงไปชอบรายการเกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี เป็นที่น่าสังเกตว่า ประเภทรายการที่เป็นสาระประโยชน์โดยตรง เช่น รายการประเภทที่ให้สาระความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยและการศึกษา ยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ส่วนประเภทโฆษณาซึ่งเผยแพร่ทางสื่อประเภทวิทยุขณะนี้ ชาวชนบทส่วนใหญ่จะตอบว่ารู้สึกเฉย ๆ ต่อการโฆษณาทางวิทยุ ซึ่งก็น่าจะเป็นจริง เพราะการโฆษณามีได้มีอิทธิพลอย่างชัดเจนต่อการเลือกซื้อสินค้าใด ๆ ของชาวชนบท ซึ่งมักจะซื้อสินค้าชนิดที่สะดวกต่อการหาซื้อ มากกว่า อนึ่งพบว่า โดยทั่วไปชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีเครื่องรับวิทยุครอบครัพละ 1 เครื่องเป็น อย่างน้อย

พรทิพย์ โตสกุล (2523 : 11) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของการเผยแพร่ ข่าวสารการเกษตรทางวิทยุกระจายเสียง โดยรูปแบบการบรรยายกับรูปแบบละคร กลุ่มตัวอย่าง เป็นสมาชิกกลุ่มสนใจวิชาการเกษตร ในโครงการการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุไปรษณีย์ ของ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง ราชบุรี จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบทดสอบ ผลจากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มสนใจวิชา ชีพการเกษตร สนใจวิธีการให้ข่าวสารการเกษตรที่เสนอโดยรูปแบบบรรยายมากกว่ารูปแบบ ละคร ส่วนในด้านความรู้ ปรากฏว่า รายการที่เสนอโดยรูปแบบละครมีประสิทธิผลในการให้ ความรู้แก่ผู้ฟังสูงกว่าแบบบรรยาย สำหรับความรู้ที่คงอยู่ ปรากฏว่า รูปแบบบรรยายให้ความรู้ที่ คงอยู่แก่ผู้ฟังสูงกว่ารูปแบบละคร

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า วิทยุเป็นสื่อที่แพร่หลายและได้รับความนิยมเชื่อถือ ชาว ชนบททุกระดับการศึกษาให้ความสนใจรับฟังวิทยุ สำหรับรูปแบบการนำเสนอรายการนั้นแต่ละ รูปแบบต่างมีจุดเด่น จุดด้อยในตัวเอง สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้รายการวิทยุประสบความสำเร็จ คือ ความน่าสนใจของรายการ ความหลากหลายและลึกของเนื้อหา และประการสำคัญ ต้องเหมาะสมกับผู้ฟังซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนาในต่างประเทศ

อีมา (Ema. 1984) ได้ศึกษาการใช้วิทยุเพื่อพัฒนาชนบท พบว่า วิทยุเป็นสื่อที่ใช้ พัฒนาชนบทได้อย่างดีเยี่ยม แต่ต้องขึ้นอยู่กับการใช้เทคนิคและการจัดการด้านต่าง ๆ เข้าช่วย ซึ่ง

ประกอบด้วยความชัดเจนของโครงการ ความร่วมมือกันระหว่างผู้ผลิตรายการวิทยุกับผู้เชี่ยวชาญ ในการกำหนดนโยบายจากการประชุมของรัฐ ควรมีการนิเทศเป็นครั้งคราว มีการฝึกอบรม และมีการพิจารณาวิเคราะห์โครงการเป็นระยะ ส่วนรูปแบบของรายการควรมีความหลากหลาย มีความลึกซึ้งในเนื้อหาความรู้ และเหมาะสมกับผู้ฟังในทุกกลุ่มเป้าหมาย

เอลกินดี (Elgindi. 1986) ได้ทำการศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ของการนำวิทยุมาใช้ในการพัฒนาชนบทในประเทศอียิปต์ ซึ่งผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมเยียนและพบปะพูดคุยกับผู้อำนวยการของสถานีโคโร, ทานซา และเอลเมเนีย พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ 33 คน จากสถานีดังกล่าว ผลจากการศึกษาพบว่า การจัดรายการวิทยุเพื่อชนบทของประเทศอียิปต์ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจาก

1. พื้นฐานทางสังคมของผู้ผลิตรายการมีความแตกต่างกันอย่างมากกับผู้ฟัง
2. ผู้จัดรายการส่วนใหญ่มีทัศนคติไม่ดีต่อชาวชนบท
3. เสียงของผู้บรรยายราบเรียบเกินไป ไม่มีชีวิตชีวา และไม่เป็นกันเองกับผู้ฟัง

จากผลการวิจัย พบว่า สื่อทุกชนิดมีความสำคัญมากและส่งผลให้ประชาชนทั้งในชนบทและเมืองได้รับรู้ตามความต้องการและมีความจำเป็นในการจัดกิจกรรมกสนเรียนการสอนทุกระดับการศึกษา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามลำดับ โดยจำแนกตามหัวข้อดังต่อไปนี้ คือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา วิธีสร้างเครื่องมือ วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล การจัดการกับข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 ปีการศึกษา 2543 จำนวน 326 คน

กลุ่มตัวอย่าง การเลือกกลุ่มตัวอย่างดำเนินการดังนี้ บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์ และตำแหน่ง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตารางของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608) ได้จำนวน 175 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ตามประสบการณ์และตำแหน่ง ตามด้วยการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) โดยวิธีจับฉลาก ตามตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตำแหน่ง	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
	ประสบการณ์			ประสบการณ์		
	ต่ำกว่า 5 ปี	ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป	รวม	ต่ำกว่า 5 ปี	ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป	รวม
ข้าราชการ	34	41	75	18	22	40
ลูกจ้าง	112	139	251	60	75	135
รวม	146	180	326	78	97	175

ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามขึ้นมา เพื่อศึกษาปัญหาการบริการสื่อของ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขต การศึกษา 4 โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามคือ ประสบ การณ์ของพนักงาน และตำแหน่งของบุคลากร ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่ง อำเภอ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (check-list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับปัญหาในการบริการงานสื่อการศึกษาของ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขต การศึกษา 4 ทั้งหกด้าน จากเกณฑ์มาตรฐานของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในด้านการวาง แผนงาน ประกอบด้วยคำถาม 12 ข้อ ด้านการจัดอาคารสถานที่ ประกอบด้วยคำถาม 6 ข้อ ด้าน การพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ จัดระบบดูแลรักษาและซ่อมแซมบำรุง ประกอบด้วยคำถาม 3 ข้อ ด้านการจัดหาอุปกรณ์สื่อการศึกษา ประกอบด้วยคำถาม 7 ข้อ ด้านการจัด การ ประกอบด้วยคำถาม 8 ข้อ รวมคำถามทั้งสิ้น 40 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ ค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ

ระดับ 1 ปัญหาในการบริการสื่อการศึกษา น้อยที่สุด

ระดับ 2 ปัญหาในการบริการสื่อ การศึกษา น้อย

ระดับ 3 ปัญหาในการบริการสื่อการศึกษา ปานกลาง

ระดับ 4 ปัญหาในการบริการสื่อการศึกษา มาก

ระดับ 5 ปัญหาในการบริการสื่อการศึกษา มากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริการสื่อของศูนย์ บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 มี ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended questionnaire)

วิธีสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริการงานสื่อการศึกษาในศูนย์ บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการ ศึกษา 4 แล้วพิจารณาสร้างเป็นข้อคำถามขึ้นจำนวน 40 ข้อ ตามตัวแปรตาม หกด้าน คือ ด้าน

การวางแผนงาน ด้านการจัดอาคารสถานที่ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการจัดระบบดูแลรักษา และซ่อมบำรุง การจัดหาอุปกรณ์สื่อการศึกษา และด้านการจัดบริการ

2. นำแบบสอบถามที่สร้างเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเพื่อแนะนำให้ปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญห้าท่าน คือ ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (นายบุญเลิศ มาแสง) ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการพัฒนาเครือข่ายการศึกษานอกโรงเรียน (นายวีระชัย มีชอบธรรม) หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ (นางทิพย์วัลย์ มาแสง) รองอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน (นายสวัสดิ์ ตี๋ชื่น) ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม (นายบุญส่ง คูวารกุล) ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และเพื่อแนะนำให้ปรับปรุงแก้ไข โดยหาความเที่ยงตรง (validity) อีกครั้ง

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้ายไปทดลอง (try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และเจ้าหน้าที่ อาจารย์ รวมทั้งสิ้น 30 คน ซึ่งเป็นศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 3 ที่ไม่ได้ถูกคัดเลือกไว้เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น .9527

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การส่งแบบสอบถาม ใช้หนังสือราชการจากหน่วยงานต้นสังกัดคือศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนกิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง เขตการศึกษา 4 ถึงผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยการส่งแบบสอบถามไปให้บุคลากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 คน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอละ 5 ชุด จำแนกเป็นสำหรับผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ครูอาสาสมัคร เจ้าหน้าที่พัสดุ และครูประกาศนียบัตรวิชาอาชีพ บุคคลละ 1 ชุด และขอความร่วมมือให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและ

กิ่งอำเภอ ส่งแบบสอบถามกลับคืนมาศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนกิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง เขตการศึกษา 4 ภายใน 10 วัน หลังจากวันที่ได้รับแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยกำหนดเวลาที่ใช้ในการส่งแบบสอบถามไป-กลับเป็นเวลา 20 วัน เมื่อครบกำหนดเวลาแล้วได้รวบรวม คัดเลือก ตรวจสอบ และรายงานผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

3. กรณีไม่ได้รับแบบสอบถามคืนภายในเวลาที่กำหนดผู้วิจัยจะมีหนังสือเพื่อทวงถามไปอีกครั้งเพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับคืนให้มากที่สุด

การจัดกระทำกับข้อมูล

การจัดกระทำกับข้อมูล เริ่มต้นด้วยการตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบที่ได้รับกลับคืนมา แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามทั้งหมด แล้วนำคะแนนไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ข้อ วิเคราะห์โดยการแจกแจงนับตามกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาหาค่าร้อยละเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบความเรียง

1. แบบสอบถามตอนที่ 2 ระดับปัญหาในการบริการงานสื่อการศึกษาของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 โดยนำมาวิเคราะห์เป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 ให้นำหน้าคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อ ซึ่งเป็นแบบมาตรฐานส่วนประมาณ
ค่า ดังนี้

ระดับ 1 มีปัญหาในการบริการงานสื่อการศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ให้คะแนน 1

ระดับ 2 มีปัญหาในการบริการงานสื่อการศึกษาอยู่ในระดับน้อย
ให้คะแนน 2

ระดับ 3 มีปัญหาในการบริการงานสื่อการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง
ให้คะแนน 3

ระดับ 4 มีปัญหาในการบริการงานสื่อการศึกษาอยู่ในระดับมาก
ให้คะแนน 4

ระดับ 5 มีปัญหาในการบริการงานสื่อการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด
ให้คะแนน 5

2.2 หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อหาการกระจายของข้อมูลของคำถามแต่ละข้อในแต่ละด้านในแบบสอบถามตอนที่ 2 แล้วแปลความหมายค่าเฉลี่ย โดยเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดตามแนวคิดของ เบสท์ (Best. 1989 : 159 – 218) ดังนี้

- 1.0000 – 2.3333 หมายถึง ปัญหาการบริการงานสื่ออยู่ในระดับน้อย
- 2.3334 – 3.6667 หมายถึง ปัญหาการบริการงานสื่ออยู่ในระดับปานกลาง
- 3.6668 - 5.0000 หมายถึง ปัญหาการบริการงานสื่ออยู่ในระดับมาก

2.3 ทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มตัวแปรโดยใช้ในการทดสอบค่าที (t – test)

3. แบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (open-ended questionnaire) เพื่อให้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริการงานสื่อการศึกษา ในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ สังเกตกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 ผู้วิจัยนำมาแจกแจงความถี่เสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้คอมพิวเตอร์วิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ (statistical package for the social science / personal computer plus) สำหรับสถิติดังต่อไปนี้

1. การหาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient)
2. การวิเคราะห์ผลการแจกแจงแบบสอบถาม เพื่อทราบสถานภาพบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ (percentage)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบระดับปัญหา และจัดลำดับปัญหาในการบริการงานสื่อการศึกษา ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ สังเกตกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (arithmetic mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
4. การทดสอบสมมติฐานที่ว่า บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และกิ่งอำเภอ ที่มีประสบการณ์และตำแหน่งแตกต่างกัน มีปัญหาในการบริการสื่อแตกต่างกัน สถิติที่ใช้คือ การทดสอบที (t-test)

5. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดในตอนที3 เพื่อทราบข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริการงานสื่อการศึกษา ในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 สถิติที่ใช้คือ การแจกแจงความถี่



บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทนี้กล่าวถึงการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้า ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยเรียงลำดับดังนี้ คือ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารั้งนี้ กำหนดสัญลักษณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N	แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample size)
\bar{X}	แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย (mean)
SD	แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
t	แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน (t-distribution)
P	แทน ความน่าจะเป็น (probability)

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับคืน และ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ของบุคลากร และตำแหน่งของบุคลากร

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4

ตอนที่ 4 ความถี่ของข้อเสนอแนะในการปรับปรุงปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับคืนจากกลุ่ม ตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 จำแนกตามตัวแปรประสพการณ์ของบุคลากร และตำแหน่งของบุคลากร ปรากฏตามตาราง 2 และตาราง 3

ตาราง 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่าง	ส่งไป	รับคืน	ร้อยละ	สมบูรณ์	ร้อยละ
ข้าราชการ	75	75	42.86	75	42.86
ลูกจ้าง	100	100	57.14	100	57.14
รวม	175	175	100.00	175	100.00

จากตาราง 2 แสดงว่า จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปยังบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 จำนวน 175 ชุด ได้รับคืน 175 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 175 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรศูนย์บริการการศึกษา
นอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 จำแนกตามตัวแปรประสพการณ์ของ
บุคลากร และตำแหน่งของบุคลากร

กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
ประสพการณ์		
ต่ำกว่า 5 ปี	104	59.43
ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป	71	40.57
รวม	175	100.00
ตำแหน่งของบุคลากร		
ข้าราชการ	75	42.86
ลูกจ้าง	100	57.14
รวม	175	100.00

จากตาราง 3 แสดงว่า บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ
เขตการศึกษา 4 ที่มีประสพการณ์ต่ำกว่า 5 ปี และมีประสพการณ์ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อย
ละ 59.43, 40.57 ตามลำดับ ส่วนตำแหน่งของบุคลากรที่เป็นลูกจ้าง และข้าราชการ คิดเป็นร้อย
ละ 42.86, 57.14 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ปรากฏตามตาราง 4 ถึงตาราง 6

ตาราง 4 ระดับปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4

งานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4	\bar{X}	SD	ระดับปัญหา
การวางแผนงาน	2.8757	.6159	ปานกลาง
การจัดอาคารสถานที่	2.9552	.7852	ปานกลาง
การพัฒนาบุคลากร	2.9000	.7828	ปานกลาง
การจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง	2.8800	.6404	ปานกลาง
การจัดหาสื่อการศึกษา	2.9181	.8314	ปานกลาง
การจัดบริการ	2.0171	.5364	น้อย
รวม	2.7577	.5982	ปานกลาง

จากตาราง 4 แสดงว่า ปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 โดยภาพรวมและด้านการวางแผนงาน ด้านการจัดอาคารสถานที่ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง และด้านการจัดหาสื่อการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการจัดบริการ อยู่ในระดับน้อย

ตาราง 5 ระดับปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ตามตัวแปรประสพการณ์

งานการบริการสื่อการศึกษา ของบุคลากรศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4	ประสพการณ์					
	ต่ำกว่า 5 ปี N = 104			ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป N = 71		
	\bar{X}	SD	ระดับ ปัญหา	\bar{X}	SD	ระดับ ปัญหา
การวางแผนงาน	2.9287	.5758	ปานกลาง	2.7981	.6669	ปานกลาง
การจัดอาคารสถานที่	2.9407	.7845	ปานกลาง	2.9765	.7915	ปานกลาง
การพัฒนาบุคลากร	2.9615	.8071	ปานกลาง	2.8099	.7422	ปานกลาง
การจัดระบบดูแลรักษาและ ซ่อมบำรุง	2.8910	.6270	ปานกลาง	2.8639	.6638	ปานกลาง
การจัดหาสื่อการศึกษา	2.8782	.8490	ปานกลาง	2.9765	.8074	ปานกลาง
การจัดบริการ	1.9947	.4968	น้อย	2.0501	.5918	น้อย
รวม	2.7658	.5914	ปานกลาง	2.7458	.6122	ปานกลาง

จากตาราง 5 แสดงว่า บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ที่มีประสพการณ์ต่ำกว่า 5 ปี และตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป มีระดับปัญหางานการบริการสื่อการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการจัดบริการที่มีระดับปัญหางานการบริการสื่อการศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ตาราง 6 ระดับปัญหางานบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ตามตัวแปรตำแหน่งของบุคลากร

งานบริการสื่อการศึกษา ของบุคลากรศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4	ตำแหน่งของบุคลากร					
	ข้าราชการ N = 75			ลูกจ้าง N = 100		
	\bar{X}	SD	ระดับ ปัญหา	\bar{X}	SD	ระดับ ปัญหา
การวางแผนงาน	2.9067	.6767	ปานกลาง	2.8525	.5684	ปานกลาง
การจัดอาคารสถานที่	2.9978	.7868	ปานกลาง	2.9233	.7895	ปานกลาง
การพัฒนาบุคลากร	2.9767	.9025	ปานกลาง	2.8425	.6785	ปานกลาง
การจัดระบบดูแลรักษาและ ซ่อมบำรุง	2.9881	.7064	ปานกลาง	2.7989	.5765	ปานกลาง
การจัดหาสื่อการศึกษา	3.0356	.8692	ปานกลาง	2.8300	.7949	ปานกลาง
การจัดบริการ	2.0919	.5746	น้อย	1.9611	.5015	น้อย
รวม	2.8328	.6783	ปานกลาง	2.7014	.5269	ปานกลาง

จากตาราง 6 แสดงว่า บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ที่เป็นข้าราชการและลูกจ้าง มีระดับปัญหางานบริการสื่อการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการจัดบริการ ที่มีระดับปัญหางานบริการสื่อการศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ตามตัวแปรประสพการณ์ และ ตำแหน่งของบุคลากร ปรากฏดังตาราง 7 ถึงตาราง 8 ตามลำดับ

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ตามตัวแปรประสพการณ์

งานการบริการสื่อการศึกษา ของบุคลากรศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4	ประสพการณ์				t	p
	ต่ำกว่า 5 ปี N = 104		ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป N = 71			
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
การวางแผนงาน	2.9287	.5758	2.7981	.6669	1.381	.169
การจัดอาคารสถานที่	2.9407	.7845	2.9765	.7915	-.296	.768
การพัฒนาบุคลากร	2.9615	.8071	2.8099	.7422	1.261	.209
การจัดระบบดูแลรักษาและ ซ่อมบำรุง	2.8910	.6270	2.8639	.6638	.275	.784
การจัดหาสื่อการศึกษา	2.8782	.8490	2.9765	.8490	-.767	.444
การจัดบริการ	1.9947	.4968	2.0501	.5918	-.670	.504
รวม	2.7360	.5914	2.7458	.6122	.216	.829

จากตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบพบว่า บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ที่มีประสพการณ์แตกต่างกัน (ต่ำกว่า 5 ปี และตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป) มีปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ตามตัวแปรตำแหน่งของ
บุคลากร

งานการบริการสื่อการศึกษา ของบุคลากรศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4	ตำแหน่งของบุคลากร				t	p
	ข้าราชการ N = 75		ลูกจ้าง N = 100			
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
การวางแผนงาน	2.9067	.6767	2.8525	.5684	.575	.566
การจัดอาคารสถานที่	2.9978	.7868	2.9233	.7865	.620	.536
การพัฒนาบุคลากร	2.9767	.9025	2.8425	.6785	1.123	.263
การจัดระบบดูแลรักษาและ ซ่อมบำรุง	2.9881	.7064	2.7989	.5765	1.950	.053
การจัดหาสื่อการศึกษา	3.0356	.8692	2.8300	.7949	1.626	.106
การจัดบริการ	2.0919	.5746	1.9611	.5015	1.603	.111
รวม	2.8328	.6783	2.7014	.5269	1.442	.151

จากตาราง 8 แสดงว่า บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ
เขตการศึกษา 4 ซึ่งมีตำแหน่งแตกต่างกัน (ข้าราชการและลูกจ้าง) มีปัญหางานการบริการสื่อการ
ศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ความถี่ของข้อเสนอแนะในการปรับปรุงปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษา
ของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4

ตาราง 9 ความถี่ของข้อเสนอแนะในการปรับปรุงปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของ
บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4

ที่	ประเด็นข้อเสนอแนะ	ความถี่
	<u>ด้านการวางแผน</u>	
1.	หน่วยงานส่วนเหนือควรให้ความสำคัญในแผนของหน่วยปฏิบัติและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง	18
2.	ควรมีการวางแผนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในการรับบริการสื่อ	12
3.	ควรมีการวางแผนงานสื่อการศึกษาที่ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างชัดเจน	7
4.	ควรจัดแผนของงบประมาณในการจัดหาสื่อ	6
5.	ควรจัดให้มีการประชุมเพื่อชี้แจงงานให้เข้าใจตรงกันมากขึ้น	5
	<u>ด้านการจัดอาคารสถานที่</u>	
1.	ควรจัดสถานที่ให้เป็นเอกเทศ เพื่อไม่ให้มีเสียงรบกวน	37
2.	ควรจัดให้มีสถานที่ในการบริการสื่ออย่างเหมาะสม และมีความเป็นระเบียบ แสงสว่างเพียงพอ	11
3.	ควรมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับปรับปรุงอาคารสถานที่	10
4.	ควรปรับเปลี่ยนการจัดสถานที่อ่าน หรือสร้างบรรยากาศ โดยการตกแต่งสถานที่ และการปลูกต้นไม้	9
5.	ควรออกแบบขนาด และรูปแบบของอาคารให้เหมาะสมกับการให้บริการสื่อในอนาคต	4

ตาราง 9 (ต่อ)

ที่	ประเด็นข้อเสนอแนะ	ความถี่
<u>ด้านการพัฒนาบุคลากร</u>		
1.	ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับสื่อต่าง ๆ เป็นอย่างดี หรืออาจจัดการอบรมให้ผู้สนใจทั่วไป	17
2.	ควรอบรมบุคลากร และวางบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน และควรปลูกฝังจิตสำนึกในการทำงาน	16
3.	ควรจัดอบรมบุคลากรในการใช้สื่อ รวมถึงการซ่อมบำรุง	15
4.	ควรมีการอบรมบุคลากรทุกปีการศึกษา	10
5.	ควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านการให้บริการสื่อ และควรมีการประเมินเป็นระยะ	8
<u>ด้านการจัดหาอุปกรณ์สื่อการศึกษา</u>		
1.	ควรจัดหาสื่อที่ทันสมัยและให้ครบทุกประการ	33
2.	ควรตั้งงบประมาณการจัดซื้อสื่อและรับบริจาคจากหน่วยงานต่าง ๆ	22
3.	ควรจัดให้มีอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์	15
4.	ควรมีการส่งเสริมสื่อที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับท้องถิ่น	11
5.	ควรจัดให้มีสื่อดาวเทียมทุกตำบล	5
<u>ด้านการจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง</u>		
1.	ควรให้เจ้าหน้าที่อบรมการดูแลรักษา รวมถึงการซ่อมบำรุง	30
2.	ควรอบรมการตรวจซ่อมบำรุงแก่บุคลากร และจัดสรรงบประมาณแก่ศบอ. ในการซ่อมบำรุง	22
3.	ควรจัดสื่อให้เป็นระบบและซ่อมบำรุงสื่อต่าง ๆ ให้รวดเร็วยิ่งขึ้น	15
4.	ควรมีเวรยามรักษาความปลอดภัย	12
5.	ควรมีการปรับปรุงอาคารสถานที่ให้คงอยู่สภาพเดิม	4

ตาราง 9 (ต่อ)

ที่	ประเด็นข้อเสนอแนะ	ความถี่
<u>ด้านการจัดบริการ</u>		
1.	ควรบริการสื่อการศึกษาที่ทันสมัย ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ และจัดทำคู่มือในการบริการสื่อต่าง ๆ ด้วย	18
2.	ควรจัดบริการสื่อที่หลากหลาย และเพียงพอกับความต้องการในการจัดการเรียนการสอน	15
3.	ควรจัดหาสื่อให้หลากหลาย เพื่อบริการแก่สมาชิกและนักศึกษา	7
4.	ควรจัดเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติหน้าที่บริการโดยเฉพาะ	6
5.	ควรจัดสรรงบประมาณด้านบริการ และการผลิต	4

จากตาราง 9 การประมวลข้อเสนอแนะในการปรับปรุงปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 พบว่า

1. ด้านการวางแผน กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรให้ความสำคัญในแผนของหน่วยปฏิบัติและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง ควรมีการวางแผนให้สอดคล้องกับความต้องการของ ชุมชนในการรับบริการสื่อ ควรมีการวางแผนงานสื่อการศึกษาที่ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ควรจัดแผนของงบประมาณในการจัดหาสื่อ และควรจัดให้มีการประชุมเพื่อชี้แจงงานให้เข้าใจตรงกันมากขึ้น

2. ด้านการจัดอาคารสถานที่ ควรจัดสถานที่ให้เป็นเอกเทศ เพื่อไม่ให้มีเสียงรบกวน ควรจัดให้มีสถานที่ในการบริการสื่ออย่างเหมาะสมและมีความเป็นระเบียบ แสงสว่างเพียงพอ ควรมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับปรับปรุงอาคารสถานที่ ควรปรับเปลี่ยนการจัดสถานที่อ่านหรือสร้างบรรยากาศ โดยการตกแต่งสถานที่และการปลูกต้นไม้ และควรออกแบบขนาดและรูปแบบของอาคารให้เหมาะสมกับการให้บริการสื่อในอนาคต

3. ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับสื่อต่าง ๆ เป็นอย่างดี หรืออาจจัดการอบรมให้ผู้สนใจทั่วไป ควรอบรมบุคลากร และวางบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน และควรปลูกฝังจิตสำนึกในการทำงาน ควรจัดอบรมบุคลากรในการใช้สื่อ รวมถึงการซ่อมบำรุง

ควรมีการอบรมบุคลากรทุกปีการศึกษา และควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านการให้บริการสื่อ และควรมีการประเมินเป็นระยะ

4. ด้านการจัดหาอุปกรณ์สื่อการศึกษา ควรจัดหาสื่อที่ทันสมัยและให้ครบทุกประเภท ควรตั้งงบประมาณการจัดซื้อสื่อและรับบริจาคจากหน่วยงานต่างๆ ควรจัดให้มีอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ ควรมีการส่งเสริมสื่อที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับท้องถิ่น และควรจัดให้มีสื่อดาวเทียมทุกตำบล

5. ด้านการจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง ควรให้เจ้าหน้าที่อบรมการดูแลรักษา รวมถึงการซ่อมบำรุง ควรอบรมการตรวจซ่อมบำรุงแก่บุคลากร และจัดสรรงบประมาณแก่ศูนย์บริการนอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ ในการซ่อมบำรุง ควรจัดสื่อให้เป็นระบบและซ่อมบำรุงสื่อต่าง ๆ ให้รวดเร็วยิ่งขึ้น ควรมีเวรยามรักษาความปลอดภัย และควรมีการปรับปรุงอาคารสถานที่ให้คงอยู่สภาพเดิม

6. ด้านการจัดบริการ ควรบริการสื่อการศึกษาที่ทันสมัย ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ และจัดทำคู่มือในการบริการสื่อต่าง ๆ ด้วย ควรจัดบริการสื่อที่หลากหลาย และเพียงพอกับความต้องการในการจัดการเรียนการสอน ควรจัดหาสื่อให้หลากหลาย เพื่อบริการแก่สมาชิกและนักศึกษา ควรจัดเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติหน้าที่บริการโดยเฉพาะ และควรจัดสรรงบประมาณด้านบริการและการผลิต

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มุ่งหาปัญหาการบริหารสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 บทนี้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป ตามลำดับดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อทราบระดับปัญหาการบริหารสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารสื่อการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ จำแนกตามประสบการณ์และตำแหน่งบุคลากร และเพื่อประมวลข้อเสนอแนะของบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ในการปรับปรุงงานบริการสื่อ

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มประชากร คือ บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 จำนวน 326 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 608) ได้กลุ่มตัวอย่าง 175 คน และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ตามประสบการณ์และตำแหน่ง การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) โดยวิธีการจับฉลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ประสบการณ์และตำแหน่งบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (check-list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับปัญหาในการบริการงานสื่อการศึกษาของศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 ทั้งหกด้าน จากเกณฑ์มาตรฐานของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ดังนี้คือ ด้านการวางแผนงาน ด้านการจัดอาคารสถานที่ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง ด้านการจัดหาอุปกรณ์สื่อการศึกษา และด้านการจัดการ รวมทั้งสิ้น 40 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบ มาตรฐานส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด จึงกำหนดค่าคะแนนเป็น 1 2 3 4 และ 5 ตามลำดับ และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริหารสื่อของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended questionnaire) โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำให้ ปรับปรุงแก้ไขจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิห้าท่าน ตรวจสอบความ ถูกต้องสมบูรณ์ แล้วนำไปทดลองใช้ (try-out) กับประชากรที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหารศูนย์ บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ และเจ้าหน้าที่ อาจารย์ รวมทั้งสิ้น 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น .9527 ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นที่สูงและเชื่อถือได้ จึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถาม โดยใช้หนังสือราชการจากหน่วยงาน ต้นสังกัด คือ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนกิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง เขตการ ศึกษา 4 ถึงผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยการส่งแบบสอบถามไปให้บุคลากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 ชุด ได้รับคืนทั้งหมด จำนวน 175 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และเมื่อตรวจสอบความ สมบูรณ์ เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ทั้งหมด 175 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่ ได้รับคืน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ (statistical package for the social science / personal computer plus) สำหรับสถิติดังต่อไปนี้

1. การหาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient)
2. การวิเคราะห์ผลการแจกแจงแบบสอบถาม เพื่อทราบสถานภาพบุคลากรของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ (percentage)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบระดับปัญหา และจัดลำดับปัญหาในการบริการงานสื่อในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (arithmetic mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
4. การทดสอบสมมติฐานที่ว่า บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีประสบการณ์และตำแหน่งต่างกัน มีปัญหาในการบริการสื่อแตกต่างกัน สถิติที่ใช้คือการทดสอบที (t-test)
5. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดในตอนที่3 เพื่อทราบข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริการงานสื่อการศึกษา ในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 สถิติที่ใช้คือ การแจกแจงความถี่

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 มีระดับปัญหาการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการจัดบริการอยู่ในระดับน้อย
2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรประสบการณ์บุคลากรและตำแหน่งบุคลากร ดังนี้

2.1 บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีปัญหาการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอเขตการศึกษา 4 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีปัญหาการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงานบริการงานสื่อการศึกษาในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 สรุปได้ดังนี้

ด้านการวางแผนงาน หน่วยงานส่วนเหนือควรให้ความสำคัญในแผนของหน่วยปฏิบัติและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง และควรมีการวางแผนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในการรับบริการสื่อ ด้านการจัดอาคารสถานที่ ควรจัดสถานที่ให้เป็นเอกเทศเพื่อไม่ให้มีเสียงรบกวน และการจัดให้มีสถานที่ในการบริการสื่อ ควรจัดให้มีอย่างเหมาะสมและมีความเป็นระเบียบ ตลอดจนมีแสงสว่างเพียงพอ ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับสื่อต่าง ๆ เป็นอย่างดี หรืออาจจัดการอบรมให้ผู้สนใจทั่วไปบ้าง และควรจัดอบรมบุคลากรในการใช้สื่อ รวมถึงการซ่อมบำรุง ด้านการจัดหาอุปกรณ์สื่อการศึกษา ควรจัดหาสื่อที่ทันสมัยและให้ครบทุกประการ และควรตั้งงบประมาณการจัดซื้อสื่อและรับบริจาคจากหน่วยงานต่าง ๆ ด้านการจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง ควรให้เจ้าหน้าที่อบรมการดูแลรักษา รวมถึงซ่อมบำรุง และควรอบรมการตรวจซ่อมบำรุงแก่บุคลากร และจัดสรรงบประมาณแก่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ ในการซ่อมบำรุงและด้านการจัดบริการ ควรบริการสื่อการศึกษาที่ทันสมัย ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ และจัดทำคู่มือในการบริการสื่อต่าง ๆ ด้วย และควรจัดบริการสื่อที่หลากหลายและเพียงพอกับความต้องการในการจัดการเรียนการสอน

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 มีระดับปัญหาการบริการสื่อการศึกษา ของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน

อำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการจัดบริการอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มนัส เสียงสลัก (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต พบว่า คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบมีระดับปัญหาการดำเนินงานตามหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จรุงญ สุธสาย (2543 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัญหาการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนปฏิบัติการ ประจำปีของผู้บริหารวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในภาคใต้ พบว่า ผู้บริหารวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในภาคใต้ มีปัญหาการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวิทย์ หมกทอง (2540 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัญหาการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหารวางแผนประจำปี โดยภาพรวมและรายชั้นตอนอยู่ในระดับปานกลาง

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มนตรี วีระพงษ์ (2533 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาสภาพและปัญหาการนำแผนปฏิบัติการประจำปีไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 พบว่า ปัญหาในการนำแผนปฏิบัติการประจำปีไปใช้ โดยภาพรวมและรายชั้นตอนอยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุณีย์ จันทนาวัฒน์ (2530 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษากระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในส่วนกลาง พบว่า ผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา และหัวหน้างาน มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ในขั้นก่อนวางแผนและขั้นการประเมินผล ส่วนขั้นการวางแผนและขั้นการนำแผนไปปฏิบัติมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยที่ปรากฏเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้สร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ครูอาสา และ เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้มองเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการเริ่มต้นพัฒนาวิชาการด้านการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม โดยศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เป็นสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษาในมาตรา 30 ที่กำหนดไว้ว่า “ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย

เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา” จึงเป็นจุดเริ่มต้นของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ ที่จะพัฒนาวิชาการการบริการด้านสื่อการศึกษาต่อไป (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2543 : 126)

จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ต่อไป

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ที่มีประสพการณ์ และตำแหน่งต่างกัน ปรากฏว่า

2.1 บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 มีประสพการณ์ต่างกัน มีปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จรุง สูดสาย (2543 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของผู้บริหารวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในภาคใต้ พบว่า ผู้บริหารวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในภาคใต้ แต่ละระดับที่มีประสพการณ์การทำงานต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประเสริฐ ไต่ชะ (2535 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัญหาการวางแผนบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า ปัญหาการวางแผนบริหารโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสพการณ์ดำรงตำแหน่งต่างกัน ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมภักดิ์ แจกโหว่น (2533 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาปัญหาการวางแผนบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ พบว่า ปัญหาการวางแผนบริหารโรงเรียนโดยส่วนรวมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสพการณ์ต่างกัน ไม่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บัณฑิต ศรีอินทร์ (2538 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ ตามความคิดเห็นของบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในภาคใต้ พบว่า บุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในภาคใต้ ที่มีประสพการณ์การทำงานการศึกษานอกโรงเรียนต่างกัน และมีความคิดเห็นต่อองค์ประกอบที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติและไม่

ปฏิบัติการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สนั่น สุธากุล (2530 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัญหาการวางแผนบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูล ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีทัศนะต่อปัญหาการวางแผนบริหารโรงเรียน ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ และด้านการวางแผน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับด้านการดำเนินการตามแผน และด้านการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมควร อินทะรังษี (2536 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามกระบวนการวางแผนปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดน่าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารต่างกัน มีทัศนะต่อปัญหาการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการในขั้นการเตรียมการวางแผน และขั้นการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในขั้นการดำเนินการงานแผน และขั้นการปฏิบัติตามแผน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ตระหนักถึงบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ จึงได้รวบรวมแนวคิด ประสบการณ์ และรูปแบบของการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนจากระบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และนักพัฒนาสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการประชุมพัฒนาสื่อการเรียนการสอนนอกโรงเรียน ซึ่งได้ระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนาสื่อและพัฒนาคู่มือการด้านสื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาสื่อรูปแบบใหม่ ๆ ให้กับบุคลากรในสังกัดทุกระดับ (กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 1) จึงทำให้บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีปัญหาทางการบริการสื่อการเรียนการสอนของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ไม่แตกต่างกัน

จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น เนื่องจากบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ที่มีประสบการณ์ต่างกัน ต่างมีปัญหาทางการบริการสื่อการเรียนการสอนของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ไม่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีการดำเนินงานในด้านการพัฒนาสื่อต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ก่อให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2.2 บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอเขตการศึกษา 4 ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประสิทธิ์ พุ่มจำปา (2536 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัญหาการดำเนินการวางแผนปฏิบัติการโรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหารและหัวหน้าแผนงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 พบว่า ผู้บริหารและหัวหน้าแผนงานมีทัศนะต่อการดำเนินการวางแผนปฏิบัติการโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุณีย์ จันทนานุวัฒน์ (2530 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษากระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในส่วนกลาง พบว่า ผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา และหัวหน้างาน มีกระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในส่วนกลาง โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

แต่ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มาโนช กล้องเจริญ (2531: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา และครูอาจารย์ เกี่ยวกับกระบวนการวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา และครูอาจารย์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดให้มีการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ด้านการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอทุกระดับอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ ผู้บริหารระดับสูงยังได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของบุคลากรทุกระดับ ทั้งข้าราชการและลูกจ้าง จึงส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการบริการสื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (กองพัฒนามากการศึกษานอกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 9) จึงทำให้บุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ไม่แตกต่างกัน

จึงน่าจะเป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 เนื่องจากบุคลากรต่างมีความรู้ความเข้าใจทางด้านงาน

การบริการสื่อการศึกษาอย่างถูกต้องและชัดเจน ส่งผลให้สามารถถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ สู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ในการปรับปรุงปัญหาทางการบริหารสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 มีดังนี้

ด้านการวางแผนงาน หน่วยงานส่วนเหนือควรให้ความสำคัญในแผนของหน่วยปฏิบัติ และให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง และควรมีการวางแผนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ในการรับบริการสื่อ เป็นเพราะว่าทุกระดับขาดการนิเทศติดตามผลอย่างจริงจัง

ด้านการจัดอาคารสถานที่ ควรจัดสถานที่ให้เป็นเอกเทศเพื่อไม่ให้มีเสียงรบกวน และการจัดให้มีสถานที่ในการบริการสื่อ ควรจัดให้มืออย่างเหมาะสมและมีความเป็นระเบียบ ตลอดจนมีแสงสว่างเพียงพอ เป็นเพราะว่ากรมการศึกษานอกโรงเรียนขาดงบประมาณในการสร้างอาคารสถานที่เฉพาะ ส่วนใหญ่แล้วรวมอยู่กับห้องสมุดประชาชนอำเภอ

ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับสื่อต่าง ๆ เป็นอย่างดี หรืออาจจัดการอบรมให้ผู้สนใจทั่วไปบ้าง และควรจัดอบรมบุคลากรในการใช้สื่อ รวมถึงการซ่อมบำรุง เป็นเพราะว่าตำแหน่งบุคลากรไม่มีความมั่นคง สับเปลี่ยนกันตามการประเมินคุณภาพของงานทุก ๆ ปีงบประมาณ

ด้านการจัดหาอุปกรณ์สื่อการศึกษา ควรจัดหาสื่อที่ทันสมัยและให้ครบทุกประการ และควรตั้งงบประมาณการจัดซื้อสื่อและรับบริจาคจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นเพราะว่าระบบการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบสำนักนายก แบบหน่วยงานย่อยกับไม่เป็นหน่วยงานย่อย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของผู้ใช้บริการ

ด้านการจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง ควรให้เจ้าหน้าที่อบรมการดูแลรักษา รวมถึงซ่อมบำรุง และควรอบรมการตรวจซ่อมบำรุงแก่บุคลากร และจัดสรรงบประมาณแก่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอในการซ่อมบำรุง เป็นเพราะว่าการจัดสรรงบประมาณในการซ่อมบำรุงสื่อมีน้อยมาก ผู้ดูแลต้องดำเนินการซ่อมเอง จึงไม่ดีเท่าที่ควร

ด้านการจัดบริการ ควรบริการสื่อการศึกษาที่ทันสมัย ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ และจัดทำคู่มือในการบริการสื่อต่าง ๆ ด้วย และควรจัดบริการสื่อที่หลากหลาย และเพียงพอตามความต้องการในการจัดการเรียนการสอน เป็นเพราะว่าขาดบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง บุคลากรหนึ่งคนทำงานหลายด้าน จึงไม่ทันกับการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

1. กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรจะทำการศึกษาประชาสัมพันธ์สื่อที่ผลิตขึ้นให้กว้างขวางยิ่งขึ้น อาจใช้วิธีการประชาสัมพันธ์หลาย ๆ วิธี ทั้งการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อช่วย และประชาสัมพันธ์โดยใช้บุคคล

2. กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรจะหาวิธีในการกระจายการจัดบริการสื่อให้ทั่วถึงด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจจะให้ครูอาสา ซึ่งเป็นผู้อยู่ในชุมชนอยู่แล้ว เป็นผู้ประสานงานในด้านนี้ อาจจัดตั้งกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในหมู่บ้าน ทำหน้าที่ในการดูแลเรื่องการจัดส่งสื่อ โดยครูอาสาเป็นผู้ประสานงานกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค

3. กรมการศึกษานอกโรงเรียนหรือหน่วยงานย่อยในระดับต่าง ๆ ยังไม่มีการติดตามผลการใช้และบริการสื่อเท่าที่ควร เมื่อส่งให้กลุ่มเป้าหมายแล้วก็ไม่มีการติดตามอีก จึงไม่ทราบว่ากลุ่มเป้าหมายได้รับหรือไม่ รู้จักหรือไม่ ใช้แล้วเกิดประโยชน์หรือไม่ เป็นต้น เพราะฉะนั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรที่จะส่งเสริมการติดตามผลประเมินผลไปพร้อมกับการส่งเสริมการผลิตสื่อ

4. กรมการศึกษานอกโรงเรียนอาจจะจัดเป็นหน่วยหรือศูนย์สื่อขึ้นในหน่วยงานเครือข่ายในระดับท้องถิ่น เช่น ในระดับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค หรือศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ศูนย์สื่อจะทำหน้าที่จัดรวบรวมสื่อและให้บริการสื่อ ทั้งสำหรับหน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียนเอง ในการปฏิบัติงานและให้บริการแก่หน่วยงานอื่นและบริการชุมชน

5. กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรมีการสร้างระบบข้อมูลด้านสื่อ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับประเภท จำนวน ลักษณะ ซึ่งผู้ปฏิบัติงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียนสามารถสำรวจและเรียกใช้ได้สะดวก และเมื่อหน่วยงานอื่นหรือกลุ่มนักศึกษาและประชาชนทั่วไปขอใช้ สามารถจะสำรวจและให้บริการได้อย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรทำการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สื่ออย่างเจาะลึกสำหรับสื่อแต่ละประเภท

2. ควรทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางการผลิตสื่อที่เหมาะสม และการให้บริการสื่อให้ครอบคลุมทั่วถึงจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หรือให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายจริงโดยทั่วไป
3. ควรทำการศึกษาตามความต้องการการใช้สื่อทั่ว ๆ ไป ของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม ไม่เฉพาะสื่อของกรมการศึกษานอกโรงเรียน
4. ควรมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางจัดทำระบบฐานข้อมูลสื่อการศึกษานอกโรงเรียน
5. ควรทำการศึกษาเพื่อหารูปแบบการผลิตสื่อเฉพาะชนิดหนึ่งอย่างเจาะลึก เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะงานและกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น





บรรณานุกรม

- กองพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน กรมการศึกษาออกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ. แนวคิดและประสบการณ์การพัฒนาสื่อการศึกษาออกระบบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544.
- การศึกษาออกโรงเรียน, กรม. การสำรวจสื่อการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2538. กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษาออกโรงเรียน, 2535. อัดสำเนา.
- _____. เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2532. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษาออกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ, 2532.
- _____. คู่มือการจัดบริการสื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษาออกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ, 2533.
- _____. รายงานการประเมินมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2531. กรุงเทพฯ : กองการมัธยมศึกษา กรมการศึกษาออกโรงเรียน, 2531.
- _____. เอกสารประกอบการประชุมชี้แจงเรื่อง ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษาออกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป. อัดสำเนา.
- กิติมา ปรีดีดีลิก. การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษรภาพิพัฒน์, 2532.
- ไกรลาส สุทธิเกิด. ภาวะผู้บริหารโรงเรียน เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่สื่อการศึกษาต่อการจัดตั้งศูนย์การศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมการศึกษาออกโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2535.
- จรรยา สุดสาย. ศึกษาปัญหาการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของผู้บริหารวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในภาคใต้. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2543. ถ่ายเอกสาร.

- จักรา สุวานิช. การวิเคราะห์สภาพและความต้องการศูนย์สื่อการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. ข้อความ.
- ชม ภูมิภาค. เทคโนโลยีการสอนและการศึกษา. กรุงเทพฯ : ประสานมิตร, 2526.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่น ๆ. เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อทางการศึกษา หน่วยที่ 11 – 15. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2534.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษา. การบริหารและการนิเทศภายในโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2536.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. โครงการสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา : ห้องสมุดสื่อโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2533 ก.
- _____. เทคโนโลยีการศึกษา : ทฤษฎีและการวิจัย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2533 ข.
- อุงเงิน ดาวเที่ยง. การจัดระบบงานสื่อการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามภาระของผู้บริหาร หัวหน้างานสื่อการศึกษา และเจ้าหน้าที่สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 11. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2534. ถ่ายเอกสาร.
- ทรรศนียา กัลยาณมิตร. การบริหารศูนย์บริการวิชาการในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- นิภาภรณ์ จันทร์ทิพย์. การศึกษาเพื่อการจัดตั้งศูนย์วิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 9. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2531. ข้อความ.
- บัณฑิต ศรีอินทร์. องค์ประกอบที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ ตามความคิดเห็นของบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในภาคใต้. สงขลา : ศูนย์พัฒนาบุคลากร กรมการศึกษานอกโรงเรียน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้, 2538. ถ่ายเอกสาร.

- ประสิทธิ์ พุ่มจำปา. ศึกษาปัญหาการดำเนินการวางแผนปฏิบัติการโรงเรียน ตามทัศนะของ
ผู้บริหารและหัวหน้าแผนงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการ
ศึกษา 12. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2536. ถ่ายเอกสาร.
- ประเสริฐ โต๊ะชา. ศึกษาปัญหาการวางแผนบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของ
ผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2535.
ถ่ายเอกสาร.
- ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. เอกสารประกอบการฝึกอบรมบุคลากรในโครงการ
พัฒนา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด/อำเภอ ปีงบประมาณ 2533. กรุงเทพฯ :
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2533.
- _____. รายงานการวิจัยเพื่อการวางแผนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2531.
- พนัส หันนาคินทร์. หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2529.
- มนตรี วีระพงษ์. ศึกษาสภาพและปัญหาการนำแผนปฏิบัติการประจำปีไปใช้ในโรงเรียนมัธยม
ศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. ถ่ายเอกสาร.
- มนัส เสี่ยงสลัก. ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถม
ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา :
มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544. ถ่ายเอกสาร.
- มานิช กล้องเจริญ. ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา และครูอาจารย์
เกี่ยวกับกระบวนการวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญ
ศึกษา เขตการศึกษา 12. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ สงขลา, 2533. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- วนิดา จึงประสิทธิ์. การบริหารและการบริการงานสื่อการศึกษา. นครปฐม : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.
- วาสนา ชาวหา. สื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2533.

- วิเชียร ไฉมนาค. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการใช้วิทยุเพื่อการสอนในรูปแบบรายการที่ต่างกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- วิศนี ศิลตระกูล. รายงานประชุมปฏิบัติการโครงการพัฒนาสื่อการอ่านเพื่อการพึ่งพาตนเองของสตรี. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535.
- ศรีโสภามี เจริญ. คุณลักษณะของหนังสือภาพชาวชนบทต่อความคิดเห็นของผู้มารับบริการ จากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านในจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2530. อัดสำเนา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2535.
- ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 1, สำนักงาน. การศึกษาแนวทางการจัดตั้งศูนย์โสตการศึกษา ระดับกลุ่มโรงเรียน เขตการศึกษา 1. นครปฐม : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 1, 2530. อัดสำเนา.
- ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 3, สำนักงาน. รายงานผลการนิเทศเพื่อให้โรงเรียนพัฒนาตนเองของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 3. สงขลา : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 3, 2536. อัดสำเนา.
- สนั่น สุธากุล. ศึกษาปัญหาการวางแผนบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูล ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2530. อัดสำเนา.
- สมควร กวียะ. นิสัยการรับสารของประชาชนในหมู่บ้านชนบทไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523. (เอกสารวิจัยหมายเลข 7).
- สมควร อินทะรังษี. ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามกระบวนการวางแผนปฏิบัติงานในโรงเรียน ประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2536. ถ่ายเอกสาร.
- สมชาย ลีลานิตย์กุล. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดบริการสื่อการเรียนการสอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 8. เชียงใหม่ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 8, 2531. อัดสำเนา.

สมพิศ คูศรีพิทักษ์ และ วันชัย ศิริชนะ. “กระบวนการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์,” ใน เอกสารการสอนชุด วิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ หน่วยที่ 1 - 7. หน้า 434 – 513. นนทบุรี :

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528.

สมศักดิ์ เจ็อกไว้น. ศึกษาปัญหาการวางแผนบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2533. ถ่ายเอกสาร.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หน่วยที่ 11 - 15. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529.

สุณีย์ จันทนานุวัฒน์. ศึกษากระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในส่วนกลาง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2530. อัดสำเนา.

สุรัชย์ สิกขาบัณฑิต และคนอื่น ๆ. ชุดฝึกอบรมหลักสูตรเสริมสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาเรื่อง นวัตกรรมและเทคโนโลยีสื่ออิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2536.

สุรพล วิรุฬารักษ์. “สื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนา,” สังคมพัฒนา. 4 : 80 ; 2530.

สุวิทย์ จงตระกูลรัตน์. การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับชาวบ้าน. ลำปาง : ศูนย์การศึกษานอก โรงเรียนภาคเหนือ ลำปาง, 2532.

สุวิทย์ หมกทอง. ศึกษาปัญหาการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา :

มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2540. ถ่ายเอกสาร.

เสวก นักร้อง. คุณลักษณะของหนังสือพิมพ์ฝ่ายนึ่งและจุลสารสำหรับชาวชนบท ตามความ คิดเห็นของผู้มารับบริการจากที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านในจังหวัดนครปฐม.

วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529. อัดสำเนา.

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน. รายงานการวิจัยเรื่อง การนิเทศวิจัยปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การศึกษานอกโรงเรียนสาย

สามัญ วิถีเรียนทางไกลที่เหมาะสมกับศูนย์การเรียนชุมชน : กรณีศึกษาจังหวัด

ขอนแก่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2543.

อุทัย บุญประเสริฐ และ ชโลมใจ ภิงคารวัฒน์. หลักและแนวทางในการนิเทศภายในสำหรับ โรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2528.

- คูฟาร เนื่องจำนงค์. สื่อมวลชนวิทยุกระจายเสียง. กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์, 2508.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. หลักการบริหารการศึกษาทั่วไป. กรุงเทพฯ : อเนกศิลป์การพิมพ์, 2528.
- Barnard, Chester I. "Comments on the Job of the Executive," Harvard Business Review. 18 : 295 – 308 ; 1940.
- Best, John W. Research in Education. New Jersey : Prentice Hall, 1989.
- Elgindi, A. Ibtessam. "Rural Radio in Egypt," Dissertation Abstract International. Florida State University, 1986.
- Ema, E.A.J. Udo. "Educational Radio and Rural Development," Dissertation Abstract International. University of Michigan, 1984.
- Getzels, Jacob W., and Egon G. Guba. "Social Behavior and the Administrative Process," School Review. 65 : 423 – 441 ; 1957.
- Griffiths, Daniel E. Administrative Theory. New York : Appleton-Century-Crofts, 1959.
- Hersey, Paul and Kenneth H. Blanchard. Management of Organizational Behavior : Utilizing Human Resources. 4th ed., Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1982.
- Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan. "Determining Sample Size for Research Activities," Journal of Educational and Psychological Measurement. 30 : 607 - 610 ; 1970.
- Sergiovanni, Thomas. "Factors Which Affect Satisfaction and Dissatisfaction of Teachers," Journal of Educational Administration. 5 : 66 – 82 ; 1967.
- Simon, Herbert A. Administrative Behavior : A Study of Decision-Making Process in Administration Organization. 2nd ed., New York : The Free Press, 1966.

ภาคผนวก



ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์



(สำเนา)

ที่ ทม 2301.03/420

มหาวิทยาลัยทักษิณ

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา90000

26 มีนาคม 2544

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์

เรียน คณะกรรมการพัฒนางานนิเทศ

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นายโกเมนทร์ เพชรภู เป็นนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4”

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร.โสภาค วิริโยธิน ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ ไชยสร กรรมการ

สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์ คือ ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามพร้อมข้อเสนอแนะ ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามสมบูรณ์ ถูกต้องยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตผู้นี้ด้วย จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ประดิษฐ์ มีสุข

(รองศาสตราจารย์ประดิษฐ์ มีสุข)

รองอธิการบดี

ประธานอนุกรรมการบัณฑิตศึกษา

กลุ่มงานบริการการศึกษา

โทร., โทรสาร (074) 443988

(สำเนา)

ที่ ทม 2301.03/421

มหาวิทยาลัยทักษิณ

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา90000

26 มีนาคม 2544

เรื่อง ขอลความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นายโกเมนทร์ เพชรภู เป็นนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4”

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร.โสภาค วิริโยธิน ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ ไชยศรี กรรมการ

สิ่งที่นิสิตใคร่ขอลความอนุเคราะห์ คือ ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามพร้อมข้อเสนอแนะ ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามสมบูรณ์ ถูกต้องยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตผู้นี้ด้วย จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ประดิษฐ์ มีสุข

(รองศาสตราจารย์ประดิษฐ์ มีสุข)

รองอธิการบดี

ประธานอนุกรรมการบัณฑิตศึกษา

กลุ่มงานบริการการศึกษา

โทร., โทรสาร (074) 443988

(สำเนา)

ที่ ทม 2301.03/423

มหาวิทยาลัยทักษิณ

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

26 มีนาคม 2544

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นายโกเมนทร์ เพชรภู เป็นนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4”

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร.โสภาค วิริโยธิน ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ ไชยสร กรรมการ

สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์ คือ ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามพร้อมข้อเสนอแนะ ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามสมบูรณ์ ถูกต้องยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นิสิตผู้นี้ด้วย จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ประดิษฐ์ มีสุข

(รองศาสตราจารย์ประดิษฐ์ มีสุข)

รองอธิการบดี

ประธานอนุกรรมการบัณฑิตศึกษา

กลุ่มงานบริการการศึกษา

โทร., โทรสาร (074) 443988

(สำเนา)

ที่ ศธ 0469.05/02

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
กิ่งอำเภอสุขสำราญ ถนนเพชร

เกษม

2/3 หมู่ที่ 4 ต.กำพวน จ.ระนอง

2 เมษายน 2544

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอทุกอำเภอจังหวัดชุมพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการศึกษานอกโรงเรียนบริการสื่อ จำนวน 5 ชุด

ด้วยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดระนองอนุญาตให้กระผม นายโกเมนทร์ เพชรภู เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งขณะนี้กระผมกำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษานอกโรงเรียนบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร.โสภาค วิริโยธิน ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ ไชยศรีกรรมการ

ในการนี้ กระผมใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านให้แจกแบบสอบถามกับผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ, เจ้าหน้าที่ห้องสมุดหรือบรรณารักษ์, ครูอาสาสมัคร, เจ้าหน้าที่พัสดุ และเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริการสื่อในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอของท่าน คนละ 1 ชุด และขอความอนุเคราะห์ให้ท่านส่งกลับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนกิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง ทั้ง 5 ชุด ตามที่อยู่และซองส่งกลับดัดแนบกับหนังสือนี้ ภายใน 10 วัน เพื่อกระผมจะได้นำข้อมูลไป Try-out กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่นในการดำเนินการตามกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป

อนึ่ง การให้ข้อมูลตามแบบสอบถามไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่แต่อย่างใด นอกจากเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานั้น และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

โกเมนทร์ เพชรภู

(นายโกเมนทร์ เพชรภู)

หัวหน้าศูนย์ 2

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนกิ่งอำเภอสุขสำราญ

ฝ่ายส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน

โทร.077-844319, 01-9584104

(สำเนา)

ที่ ศธ 0469.05/

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
กิ่งอำเภอสุขสำราญ ถนนเพชร

เกษม

2/3 หมู่ที่ 4 ต.กำพวน จ.ระนอง

2 เมษายน 2544

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอปะทิว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการศึกษานอกโรงเรียนบริการสื่อ

ด้วยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดระนองอนุญาตให้กระผม นายโกเมนทร์ เพชรภู เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งขณะนี้กระผมกำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษานอกโรงเรียนการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร.โสภาค วิริโยธิน ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ ไชยศรีกรรมการ

ในการนี้ กระผมใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านให้แจกแบบสอบถามกับผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ, เจ้าหน้าที่ห้องสมุดหรือบรรณารักษ์, ครูอาสาสมัคร, เจ้าหน้าที่พัสดุ และเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริการสื่อในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอของท่าน คนละ 1 ชุด และขอความอนุเคราะห์ให้ท่านส่งกลับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนกิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง ทั้ง 5 ชุด ตามที่อยู่และซองส่งกลับดัดแนบกับหนังสือนี้ ภายใน 10 วัน เพื่อกระผมจะได้นำข้อมูลไป Try-out กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่นในการดำเนินการตามกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป

อนึ่ง การให้ข้อมูลตามแบบสอบถามไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่แต่อย่างใด นอกจากเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานั้น และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

โกเมนทร์ เพชรภู

(นายโกเมนทร์ เพชรภู)

หัวหน้าศูนย์ 2

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนกิ่งอำเภอสุขสำราญ

ฝ่ายส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน

โทร.077-844319, 01-9584104

(สำเนา)

ที่ ศธ 0469.05/115

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
กิ่งอำเภอสุขสำราญ ถนนเพชรเกษม
2/3 หมู่ที่ 4 ต.กำแพงนง จ.ระนอง

25 เมษายน 2544

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการ/หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/กิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการศึกษาระบบบริการสื่อ จำนวน 5 ชุด

ด้วยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดระนองอนุญาตให้กระผม นายโกเมนทร์ เพชรภู เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งขณะนี้กระผมกำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาระบบงานบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร.โสภาค วิริโยธิน ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ ไชยศรีกรรมการ

ในการนี้ กระผมใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านให้แจกแบบสอบถามกับผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ, เจ้าหน้าที่ห้องสมุดหรือบรรณารักษ์, ครูอาสาสมัคร, เจ้าหน้าที่พัสดุ และเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริการสื่อในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอของท่าน คนละ 1 ชุด และขอความอนุเคราะห์ให้ท่านส่งกลับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนกิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง ทั้ง 5 ชุด ตามที่อยู่และซองส่งกลับดัดแนบกับหนังสือนี้ ภายใน 10 วัน เพื่อกระผมจะได้นำข้อมูลไปดำเนินการตามกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป

อนึ่ง การให้ข้อมูลตามแบบสอบถามไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่แต่อย่างใด นอกจากเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเท่านั้น และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

โกเมนทร์ เพชรภู

(นายโกเมนทร์ เพชรภู)

หัวหน้าศูนย์ 2

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนกิ่งอำเภอสุขสำราญ

ฝ่ายส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน

โทร.077-844319, 01-9584104

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม



แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4



ผู้วิจัย

นายโกเมนทร์ เพชรภู

นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการบริการการศึกษา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

คณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร.โสภาค วิริโยธิน ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ ไชยศรี กรรมการ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาปัญหางานการบริหารสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการ

การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามสร้างขึ้นมาเพื่อศึกษาปัญหางานการบริหารงานสื่อการศึกษาของบุคลากรการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 มี 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ทักษะเกี่ยวกับการบริหารงานสื่อการศึกษาในด้านการวางแผนงาน การจัดหาอาคารสถานที่ การพัฒนาบุคลากร การจัดหาอุปกรณ์สื่อการศึกษา การจัดระบบดูแลรักษาซ่อมบำรุง และการจัดบริการ

ตอนที่ 3 ความเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานสื่อการศึกษาในด้านต่าง ๆ

2. โปรดตอบแบบสอบถามที่เป็นจริงทุกข้อและแสดงความคิดเห็นของท่านลงในช่องว่างที่กำหนดให้

3. ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามนี้ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น จะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่และสถานภาพทางราชการของท่านแต่อย่างใด

4. เมื่อท่านตอบแบบสอบถามเสร็จแล้ว กรุณาตรวจสอบดูอีกครั้งว่าท่านได้ตอบแบบสอบถามครบทุกข้อแล้วหรือยัง แบบสอบถามที่ตอบทุกข้อเท่านั้น จึงจะเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์และใช้ได้

ตอนที่ 1

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง

กรุณารอกข้อความที่เป็นจริงลงในช่องว่าง และทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับความเป็นจริง

	สำหรับผู้วิจัย
1. ชื่อศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ..... จังหวัด.....	1
2. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของบุคลากร <input type="checkbox"/> ต่ำกว่า 5 ปี <input type="checkbox"/> ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป	2
3. สภาพของศูนย์ฯ ที่มีเจ้าหน้าที่บริการสื่อการศึกษา <input type="checkbox"/> ศูนย์ที่มีเจ้าหน้าที่บริการสื่อการศึกษาที่มีตำแหน่งเป็นข้าราชการ <input type="checkbox"/> ศูนย์ที่มีเจ้าหน้าที่บริการสื่อการศึกษาที่มีตำแหน่งเป็นลูกจ้าง	3

ตอนที่ 2

แบบสอบถามการศึกษาปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากร
ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ
สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4

คำชี้แจง

โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อโดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับ
ความคิดเห็นที่เป็นจริงของท่าน

ระดับ 1 หมายถึง ปัญหาน้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง ปัญหาน้อย

ระดับ 3 หมายถึง ปัญหาปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง ปัญหามาก

ระดับ 5 หมายถึง ปัญหามากที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อที่	ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหา การบริการสื่อการศึกษา	ระดับปัญหา					สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
		1	2	3	4	5	
(0)	ปัญหาในการบริการสื่อการศึกษา	✓	
(00)	ปัญหาการผลิตสื่อการศึกษา	✓	

จากตัวอย่าง แสดงว่า ปัญหาการบริการสื่อการศึกษาของศูนย์บริการการศึกษานอก
โรงเรียน สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 4 ข้อ (0) ปัญหาในการบริการสื่อการ
ศึกษาน้อย ข้อ (00) ปัญหาของการผลิตสื่อการศึกษาของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
อำเภอและกิ่งอำเภอนี้มากที่สุด

ข้อที่	ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหา การบริการสื่อการศึกษา	ระดับปัญหา					สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
		1	2	3	4	5	
40.	การได้รับการสนับสนุนจากส่วน ราชการที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรอื่น ๆ ในการดำเนินงานสื่อการศึกษา	



ตอนที่ 3

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงการบริหารงานสื่อการศึกษา
ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4

คำชี้แจง

ท่านคิดว่าควรแก้ไขปรับปรุงการบริหารงานสื่อการศึกษาในศูนย์บริการการศึกษา
นอกโรงเรียนของท่านอย่างไรให้เหมาะสมกับปัจจัยต่อไปนี้

ปัญหาการบริหารงานสื่อการศึกษาในด้าน	ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง
ด้านการวางแผนงาน
ด้านการจัดอาคารสถานที่
ด้านการพัฒนาบุคลากร
ด้านการจัดหาอุปกรณ์สื่อการศึกษา

ปัญหาการบริการงานสื่อการศึกษาในด้าน	ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง
ด้านการจัดระบบดูแลรักษาและซ่อมบำรุง
ด้านการจัดบริการ

ขอบคุณอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม





บทคัดย่อ

การศึกษำปัญหางานการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอละเกอและกิ่งอำเภอละเกอ
เขตการศึกษา 4



เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา
สิงหาคม 2544

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อทราบระดับปัญหาการบริหารงานสื่อ และเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานสื่อ จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์และตำแหน่งของบุคลากร และเพื่อประมวลข้อเสนอแนะปัญหาทางการบริการสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นบุคลากรศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ ประกอบด้วย ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ครูอาสา และเจ้าหน้าที่พัสดุ จำนวน 175 คน กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น และสุ่มแบบง่าย โดยวิธีจับฉลาก

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า และแบบสอบถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีจำนวน 40 ข้อ มีความเชื่อมั่น 0.9527 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ การทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. บุคลากรศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 มีระดับปัญหาการบริหารสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียน อำเภอและกิ่งอำเภอ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการจัดบริการอยู่ในระดับน้อย
2. บุคลากรศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ เขตการศึกษา 4 ที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี และมีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป กับตำแหน่งลูกจ้าง และตำแหน่งข้าราชการ มีปัญหาการบริหารสื่อการศึกษาของบุคลากรศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงานบริการงานสื่อการศึกษาในศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอและกิ่งอำเภอ ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรให้ความสำคัญในแผนของหน่วยปฏิบัติ และให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง ควรจัดสถานที่ให้เป็นเอกเทศเพื่อไม่ให้มีเสียงรบกวน ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับสื่อต่างๆ เป็นอย่างดี หรืออาจจัดการอบรมให้ผู้สนใจทั่วไปบ้าง ควรจัดหาสื่อที่ทันสมัยและให้ครบทุกประการ ควรให้เจ้าหน้าที่อบรมการดูแลรักษา รวมถึงซ่อมบำรุง และด้านการจัดบริการ ควรบริการสื่อการศึกษาที่ทันสมัยตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ และจัดคู่มือในการบริการสื่อต่าง ๆ ด้วย

A STUDY OF PROBLEMS REGARDING INSTRUCTIONAL MEDIA SERVICE
PROVISION OF THE PERSONNEL AT THE DISTRICT AND SUB-DISTRICT
NON-FORMAL EDUCATION CENTERS IN EDUCATIONAL REGION 4



AN ABSTRACT
BY
KOMANE PETPOO

Presented in partial fulfillment of the requirements for the Master
of Education degree in Educational Education
at Thaksin University
August 2001

This research studied the level of problems regarding instructional media service provision of the personnel at the district and sub-district non-formal education centers in Educational Region 4 and compared the problems according to the variables of work experience and work position. Suggestions to improve the service provision and problems were also compiled and presented.

The research sample subjects were 175 district and sub-district non-formal education centers' personnel, which consisted of administrators, library officers, volunteers, teachers, and supply officers. The data collection instrument was a 40-item rating-scale questionnaire with a reliability index of 0.9527. The statistics utilized in the analysis of the data were percentage, mean, and standard deviation. A t-test was used to test the hypotheses.

The results indicated that:

1. As a whole and in the individual components, the personnel at the district and sub-district non-formal education centers stated moderate level of problems regarding service provision except in the component of services in which the level of problems was low.
2. There were no significant differences between the personnel who had lower and higher than five years of work experience and the temporarily employed workers and permanently placed government officials either as a whole or in the individual components.

Suggestions to improve instructional media service provision at the district and sub-district non-formal education centers in Educational Region 4 are as follows. The Department of Non-formal Education should recognize the importance of the performance units' plans and lend serious support. A service area should be provided separately so that it is not disturbed by loud noises. Officials working at these units should have good knowledge about the instructional media and should be able to offer training to people in general occasionally. The centers should acquire up-to-date and adequate instructional media. The officials or workers should be given knowledge concerning the maintenance of these media. Concerning services, modern

instructional media should be provided and acquired according to the needs of the users. Finally, there should manuals for the use of these instructional media.



ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล นายโกเมนทร์ เพชรภู
เกิดวันที่ 18 กรกฎาคม 2497
ภูมิลำเนาเดิม อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 48/11 ถนนรัตนโกสินทร์ 200 ปี ซอยบ้านสวน 1 หมู่บ้านรัตนโกสินทร์ 2 ตำบลบางขัน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง 85000
สถานที่ทำงาน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนกิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนกิ่งอำเภอสุขสำราญ เลขที่ 2/3 ถนนเพชรเกษม หมู่ 4 ตำบลกำพวน กิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2512 มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนพุทธยาคมศรียาภัย อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร
- พ.ศ. 2515 ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) จากวิทยาลัยครูเพชรบุรี
- พ.ศ. 2522 ประกาศนียบัตรครุพิเศษมัธยม (พ.ม.) จากกรมการฝึกหัดครู
- พ.ศ. 2532 ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกการบริหารการศึกษา จากวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี
- พ.ศ. 2544 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา